

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Mozgalmak a biblia vasárnapja érdekében.

Közeledik márcz. 6-ika, a biblia vasárnapjának egyetememes ünnepe, mely a bibliai vallást követő keresztyének közös hála napja leend, hogy a szentírás, s benne az Isten ígéje — ez ujja szülő hatalom — minden nemzethez eljuttott, a hová a keresztyén erők eddig elhathattak. A britt és külföldi biblia-társaság akkor üli száz éves fenállása évfordulóját, felhívására csatlakoznak sorban a bibliai keresztyének minden irányu szervezetei, hatóságai a különböző országokban és világrészekben. Lelkesedés árja mozgatja a hívő kebleket, s páratlan mozgalom jelentkezik mindenfelé, az emberiség áldása, a biblia iránt. Valamennyi nagy keresztyén célu társulat részt kíván venni, többi közt a nagy „Vallásos iratok terjesztő“ angol társaság is; a számos missiói társulatok, mivel a britt társaság „nagy és nélkülözhetlen segítő társa a földkereken minden missiói munkának“! Megmozdult a legrégebbek egyike a morva atyafiak missiói társasága is, mely első vitte az evangéliomot a pogányok közé. Egy nő a gyűjtendő százados pénzalaphoz annak 250 ezred részét (21 korona) küldte be élő atyja nevében, a ki egykorú (száz éves) a biblia-társasággal. Husvétkor egy urhölgy magát meg nem nevezve, tizezer koronát adott a társaság céljaira. A hires bázeli missio-társaság ezer frank adományt gyűjtend a célra. A régi quäkerek társasága is belső örömmel veszen részt. A nyáron az előkelő főurak parkjaiban kerti összejövetelek sorozata tartatott, egyiken 400 ur és hölgy volt jelen, Northampton marquis, a társaság elnöke vezetése mellett, buzdító beszédek hallgattak, elnök ezt mondá többek közt „a műveltséget, a mint mi értelmezzük azt, továbbá a szabadságot és igazságot a biblia tanításának köszönhetjük.“ Minden ily parki gyülekezet adakozással rekesztetett be 100—400 forint gyűjtéssel.

Uj kiadást nyert „Az evangéliom sok nyelven“ címü könyvecske, hogy felmutassa a biblia-társaság hódítását és hatását; az a kiadás mely 1863-ban jelent meg, még csak 91 nyelven, 30 betűalakban tüntette fel az idézett bibliai verset; a századévi kiadás 370 nyelven szól 60 féle írási alakban, betűformákban.

Megható nyilatkozatot tett az ősi *Valdens* egyház a Torre Pelicében (szept. 7.) tartott zsinatján, egyhangulag határozá, hogy az alpe-sektől Siciliáig minden gyülekezetet felkér, tartsa meg a biblia vasárnapját olasz földön, mivel ő „a biblia társaságot az isteni gondviselés legnagyobb és legdicsőségesebb emlékének tekinti a mult századból.“ Együttal köszönetet szavaz a társaságnak Itáliát evangéliomhoz vezérlő segítéseért; a biblia-vasárnapi predikációk a biblia-terjesztés érdemeiről fognak szólani és gyűjtésre buzdítanak a százados alaphoz.

Az úpsalai protestáns érsek körlevelet intézett Svédország 11 püspökéhez és a főváros, Stocholm, primárius lelkészéhez, hogy ők hívják fel hatóságaik alatti lelkész-társaikat a biblia-vasárnap megünneplésére, felsorolván azon áldásokat, melyek a biblia társaság száz évi működése folytán rájuk is szállottak. Svédország és Norvégia királynéja üdvözlő levelet intézett a százados ünnepélyre Londonba, bizonyosságot tesz a biblia szent erejéről, idézván 2. Tim. 3, 15. 16. 17. A dán püspökök értekezlete is hasonló intézkedést tett.

A porosz evangéliomi állam-egyház — az európai száraz föld legnagyobb prot. egyháza, 13 millió lelket haladó — legujabb zsinatjában, elismeri a biblia társaság nagy szolgálatát a német evangélikusok érdekében a szentírás terjesztés mezején „e társaságra mindaddig szükség leend, míg az emberiség él,“ küldi testvéri üdvözlét s köszönetét a százados ünnepélyre. A szászországi prot. egyház és a Lippe-Detmoldi

szinte kegyeletesen emlékeznek meg. A skót, amerikai és ausztráliai egyházak kész szívvel csatlakoznak.

A canterbury érsek Randall, Lambeth pátortájából még július 6-kán buzdító levelet intézett a biblia társasághoz, tudatván, hogy püspök társaival elhatározták megülni a biblia vasárnapját, s az áhitatos népet mindenütt felhívják a hálaadásra, örvend, hogy az anglikán állami egyházhoz nem tartozó többi keresztyén néppel csatlakozva, hálójokat kifejezhetik a mindenható előtt a mindnyájokkal közös áldásokért.

A Biblia Társaság „Havi Értesítő“-jének f. é. decemberi számában egész terjedelemben közölve van a magyar református egyház konventi elnöksége által a társaság elnökéhez Northampton marquishoz intézett angol üdvözlő levél, így hazánk bibliai egyháza is a nemzetek és egyházak szép koszorujába fonódva jelent meg a keresztyén világ előtt; a januári számban pedig újra kiemelik, hogy kálvinista egyházközségeink a biblia vasárnapján adakozásra is felhivatnak.

Nyomban utánna jelzik, hogy a magyar *Lutheránus* egyház konventje szinte elhatározta, hogy minden gyülekezetében a brit társaság százados alapjára gyűjteni fognak, és hogy azon egyház egyetemes hatósága ki fogja egészíteni az adakozás eredményét a rendelkezése alatt álló alaphoz illő összegre.

Imé néhány vonás a széles és nagyszerű mozgalomból! Készüljünk mi is méltók lenni a kegyeletes emléknapon, ez újszerű pünköszt féle ünnepen, hiszen akkor száz és száz nyelven egy értelemben szálland fel a kijelentés Urához a magasztalás szózata, ily nap még nem volt a föld kerekén, a biblia megdicsőülése az és fényes tanujel, hogy a századok, sőt évezredek csak növelik a szentírás jelentőségét; költők zendítik kobzaikat, hirdetvén, hogy Istené a dicsőség.

Ihlesse meg lelkipásztoraink ajkait azon vasárnapon a Szentlélek lángnyelve! hasssa meg az ige a buzgó hallgatókat!

Elevenüljön fel lelkünk tábláján magyar bibliánk háromszáz éves multia, mely egyházunk fénylő és borulatos korszakainak tanúja és tükre vala. Buzduljunk az Isten igéjéhez ragaszkodásra. De egyúttal gondoljunk kegyeletesen a mi népünk által ugynevezett angol biblia társaságra, mely száz éves működésével, tetemes anyagi segélyével, a hívő szeretet melegével nyitotta meg a magyar biblia szabad terjedését s látja el népünket szebbnél-szebb kiadású olcsó bibliákkal; az utóbbi évek alatt ismét nagy pénzáldozattal hajtja végre régi bib-

liánk javítását, átnézését s kiadását. Nemcsak érdekünkben, hanem minden nemzetbeli hitronaink irányában is hasonló áldozatokat hoz, s hogy még többet tehessen a száz éves fennállás emlékére „Százados alapot“ gyűjt; minket is kér, járuljunk ahoz bibliát méltató filléreinkkel. Menjünk fel tehát március 6-kán az Ur házába, hálát adni, és a hálát adakozással is bizonyítani. Ha minden gyülekezetben egyremásra, a gazdagabb százaléka kipótolván a szegényebb és kisebb gyülekezetek adakozását, — legalább egy koronára emelkedik a persely pénz, majdnem kétezer korona jöhet össze s így tekintélyesebb összeget nyújthatunk a nagy célra és a többi nemzetek sorában tisztességes helyet foghatunk.

Az Eredetek könyvében (Genesis) évezredek előtt feljegyzett isteni szó „*légyen világosság!*“ a lelki világok terén ma is teremtő erejű, s e világosságot a biblia hordozza, képviseli, az által leszünk „világosság fiai“ mi, és azok, kikhez először hat el a szentírás nemzeti nyelvökön. A hét águ arany szövétnekbe olajrészszel járul az, a ki áldozik tehetsége szerint.

Az armaghi angol református ersek százados ünnepi hymnusa sorai szerint:

Dicsőség az Urnak! Az ének hangján
Nyugtalan lelket Megvigasztalván;
Dicsőség az Urnak Zsoltár zengzeten,
Mely, ha hull a köny, Törli csendesen.
Dicsőség az Urnak Látnok-igében
Mely Krisztus, Téged, Láttat az égben.
Dicsőség az Urnak *Szentkönyve* által,
Melynek rozsdá, moly, idő nem árthat,
Benne az ó új, És örök az új,
Isteni fénye soha le nem huny!

Balogh Ferencs,
hittanár.

„Követeljük“!

Nagy fontosságú ügyben ült össze Dec. 8-án ref. egyházunk egyetemes konventje Budapesten. Egyrészt, hogy a jövő évi zsinat elé terjesztendő törvénytervezet szövegét végleg megállapítsa; másrészt, — s főleg — hogy a közös, ev. ref. és ág. ev. bizottság által az 1848. XX. t.-c. végrehajtása érdekében készült bizottsági munkálatot tárgyalás alá vegye. Annak mi reánk vonatkozó módzatait megvitassa, megállapítsa; s ennek alapján a kormányval jogos érdekeink megvédése végett érintkezésbe lépjen.

Érdeklődéssel vártuk e bizottsági munkálatot s az e felett meginduló konventi vitát. Olyan érdeklődéssel, mint a mily fontos maga az ügy, melytől magyar ref. egyházunk régi sebeinek gyógyulását reméljük.

Az utóbbi időben sokfelől emelkedtek fel panaszhangok a miatt, hogy a konvent meghunyászkodó, nem kellő erélyes egyházunk jogos érdekeinek megvédésében. Nos, aki most e bizottsági véleményt elolvassa, nem fogja meglapulással vádolni a konventet, melyért a munkát magáévá tette.

Meglep bennünket a munkának erélyes hangja is. Nem fél; nem könyörög; de bátran és nyíltan mondja ki a szót: „Követeljük!” S ez a szó az, melyet jogunk van kimondani; melyet nem mertünk kimondani 1848. óta. Csoda-e hát, ha most 55 év múltán, a sok jogtalanság, a sok igazságtalanság láttára, — melyet a „Vélemény” szép eredménnyel tár fel, — végre elkeseredetten felkiáltunk; felkiált az érdekeinket képviselő országos konvent: „Követeljük!”

S ki tagadhatná, hogy ez a hang ma 55 év múltán jogos! E szó fejezi ki jogos feljajdulásunkat s jogos igényünket egyszerre. Benne van e szóban a multak sérelme, minden büne és a jelen kívánsága! E hang illik most a ref. konventhez! Illik éppen akkor, mikor egy rég eltemetett törvény életbeléptetéséről, illetve egy nagy igazságtalanság megszüntetéséről, s egy fél-százados jogos igény kielégítéséről van szó.

Mintha csak azt mondaná ma a konvent: vártunk 55 évig, — hiába. Papiroon hevert jogos igényünk. Mostoha, kitagadott gyermekek valánk. Pedig talán nem voltunk hűtlen gyermekei az édes magyar hazának. A történelem mást bizonyít, most már végét óhajtjuk e jogtalanságnak, sőt „követeljük!”

Még inkább meggyőződünk e kifejezés jogos voltáról, ha a bizottság javaslatát olvassuk, mely megdöbbenően tárja fel sérelmeinket, melyekről a „Magyar Szó” is olykor-olykor számot adott.

Az 1848. XX. t.-c. 2. és 3. §-a a bevett vallásfelekezetek egyenlőségéről és egyenlő teherviseléséről szól. S a „Vélemény” — igen helyesen felmutatja e két részbeni sok sérelmeinket, s ezekre a szentesített törvények alapján orvoslást kér. Szinte megdöbbenünk, ha a felsorolt sok sérelmet olvassuk katolikus részről, mint pld. a sok térítgetést, jogtalan megadóztatásokat; sőt egyoldalú bánásmódot magától az államtól is. Valóban helyesen járt el a bizottság, hogy ezekre is rámutatott. Az

egyenlőtlen teherviselés jogtalanságáról szólnunk is felesleges.

Ha ezeket elolvassuk, s meggondoljuk, hogy volt egy országos törvény, mely ezeket régen orvosolni akarta; de ez a törvény ma is csak papiron hever: nem lehet rá más szavunk, mint a konvent szava: „Követeljük!”

Egy protestáns államban talán el se hinnék, hogy van egy ország, melyben az állam — törvényei ellenére — megengedi azt, hogy bevett felekezetei val'ási sérelmeket szenvednek, s anyagilag különböző elbánásban részesülnek.

Pedig mit is akart, s mit akar ez einyomott felekezet? Azt, hogy itt felépüljön az egységes magyar nemzeti állam! Hogy legyen béke, egyenlőség és egyetértés! Mit akar a katolicizmus? Hogy e haza a Kolonics-féle „Regnum Marianum” legyen.

Csak elismeréssel adózhatunk hát a most lefolyt konventnek erélyes fellépéseért, melyet régen várt az egyház egyeteme.

Hisszük, reméljük, hogy erre egy kötelességét betöltő kormány szava ez lesz: „Megadjuk!”

Hiszen mit kérünk? Csak országos törvényekben elismert jogaink biztosítását. Semmi újat. Kérhetnénk egyebet is, a szekularizációt. De mi ezt nem kérjük. De ne feledje az állam kormánya, hogyha e jogos igényünk teljesítése elől kitér, majd megcsinálja a szekularizációt is a socialismus.

Midőn tehát üdvözljük a konventet erélyes fellépéséért; azt hisszük, a nehéz egyházi teher alatt nyögők millióinak adunk kifejezést, midőn azt kívánjuk, hogy munkájának legyen kívánt sikere!

Öry Tamás.

KÖZÉLETÜNK.

Egyetemi ügyek.

Az egyházmegyei egyetemi bizottságok megalakítására vonatkozólag az esperes urakhoz az egyetem központi bizottság elnöksége az egyházkerületi közgyűlés útjaitól az értelmében a következő levelet adta ki:

9—1904./e. ü.

Nagytiszteletű Esperes ur!

Ismeretesek nagytiszteletű Esperes ur és az általa képviselt egyházmegye előtt azon okok, melyek a harmadik egyetemnek Debrecenben való létesítését és ez egyetem vezetésének a ref. egyház kezében való megtartását szükségessé teszik. Hiában tartjuk fent középiskoláinkat, ha tanáraink neveltetéséről nem gondoskodunk, hiában sereglenek össze iskolá-

inkban a magyarság fiai, ha azoknak tovább haladásáról gondoskodva nincs.

A létező egyetemek erre elégtelenek; messze is vannak, nem is felelnek meg a bentlakással, szoros felügyelettel nevelt ifjaink szükségleteinek. E miatt aztán ezek pályája vagy félben marad, vagy pusztán csak a jogi és papi szak felé irányul, melyek között az első tulontul is megvan szállva, és már régen feleslegesen termel. De legnagyobb veszedelem a produktív szakok elhanyagolásából és az ifju tehetségek tönkremenéséből származik ránk is, a nemzetre nézve is.

Nagyobb tudósaink és gondolkozóink száma is aggasztóan fogy. A létező két egyetemen a protekció folytán is mind kevesebb-kevesebb tehetség nyer alkalmazást, de meg a rendszeresített helyek száma kevés az újabb nemzedék jeles erőinek elhelyezésére s emiatt mint alant kivándorlás, úgy fent a jelesebb erőknél külföldre való kiszivárgása gyengíti sorainkat.

Különösen nehéz az egyházkerületünkben lakó magyarság helyzete. Ennek területén, hol legalább is két teljes egyetemnek és műegyetemnek kellene virágzania, középiskolákon kívül alig van más magasabb tanintézetünk s miután újabb erőket magunknak nem nevelhetünk, mindenütt stagnálásra vagyunk kényszerülve.

Erzik e hiányt első sorban városaink és vármegyénk, melyek az önkormányzat hatalmas intézményének dacára, vagy csak külsőleg fejlődnek vagy éppen sorvadznak s nem bírnak a nemzetiségi vidékek határain elhelyezett városokkal versenyezni; de érzik különösen a magyar középosztály, melynek fiai ma csak a hivatalok felé tódulnak és a nagyobb jövedelmű szabadabb állásokat másoknak kénytelenek engedni.

Mindenütt a szabad nemzeti szellemben felnőtt, önkormányzati intézmények fentartására szükséges, a mívelt gazdag, szabad társadalmi tevékenységre alkalmas erők hiányzanak.

Ime ezért szükséges a harmadik egyetem s ezért szükséges, hogy ez egyetem Debrecenben s a ref. egyház aegise alatt létesüljön. Ezért karolta fel egyházkerületünk már régen a 3-ik egyetem eszméjét, s ezért vette most kezébe és tűzte feladatául annak megvalósítását.

Legközelebbi egyházkerületi közgyűlésünk 282. sz. határozatával egy központi bizottságot szervezett az egyetem ügyeinek intézésére, egyben kimondta azt is, hogy egyetemi bizottságokat egyházmegyénként is kell szervezni és azokba valláskülönbség nélkül a vidék minden számottevő tényezőjét be kell vonni s e megyei bizottságokat a központtal összeköttetésbe kell hozni. Ez összeköttetés rendszerint az egyházmegyei elnökség útján s a jegyzőkönyvek kölcsönös kicserélésével történhetik. E célra szolgálhatnak a kerületi gyűlések alkalmával tartandó értekezletek s ezt könnyíthetik meg az esetleg a központból kiküldendő megbízottak. Csak így, ha a vidék mindenütt megmozdul s ha a vezetés egységes leendő, remélhető a közérdekelttség és az eddig ki nem alvó áldozatkészség teljes felkelése és a mi ezekkel egyet jelent: a siker.

A ránk ruházott megbizatásnál fogva azért arra kérjük fel nagytiszteletű esperes urat, az egyházmegye elnökségét, világi és egyházi tagjait, külső és belső előljáróit; egyházait, iskoláit, hiveit, hogy e mind ránk, mind a magyarságra olyan életkérdést

képező ügyet teljes lelkesedéssel felkarolják. Az eszme propagálására, alapítványok gyűjtésére egyházmegyeszerte, a nagyobb különösen középiskolával bíró városok hasonló önálló szervezkedésre buzdítván és felhíván: *egyetemi bizottságokat alakítanak* s ez ügynek miként való állásáról bennünket esetről-esetre tájékoztassanak s jegyzőkönyveiket velünk közöljék.

A dolog megkönnyítésére bizottságunk kész az e célból összehívandó gyűlésekre ha kívántatik, alkalmas küldöttekkel magát képviseltetni s a mint eddig is mindent megtett, ezután is mindent elfog követni, hogy az egyetem ügye kedvező megoldást nyerhessen.

Jelentjük egyben, hogy a központi bizottság már megalakult, s hogy reménységünk nagyon afelől miszerint az egyetemes ref. egyház, a mint első rendű közszükségletnek jelentette ki a 92-diki zsinaton ez intézmény megvalósítását, az ez évben összeülendő zsinaton is foglalkozni fog e kérdéssel és az egyetemes egyház rendelkezésére álló eszközökkel is segítségére jó annak. Nem fog elmaradni a testvér prot. felekezet támogatása se, sőt kilátásunk van ahhoz is, hogy a magyarság e nagy horderejű érdekének megvalósítására felekezeti különbség nélkül, minden jók segítségét megnyerhetjük s a 48. XX. t.-c. alapján országos segílyt is kaphatunk.

Mindezt azonban csak kitartó munka és vidéki egyetemi bizottságok megalakulása és egy széleskörű agitáció megindítása által érhetjük el.

Méltóztassanak azért első sorban is munkába állani. Isten áldását kérve kitartó fáradozásukra, szíves tájékoztató jelentésüket már előzetesen is kérve vagyunk atyafiságos üdvözlettel.

Debrecen, 1904. jan. 16.

gróf Degenfeld József,
főgondnok.

Kiss Áron,
pü-pök.

Protestantismus és socialismus.

Felolvasatott a bihari egyházmegyeének Nagyváradon tartott egyetemes lelkész-értekezletén.

Nagytiszteletű egyházmegyei lelkész-értekezlet!

Teljes tudatában vagyok annak, hogy ezen felolvasással való föllépésem az egyházmegyei lelkész-értekezlet életében a szokatlanság bélyegét viseli magán s különféle, talán egyeseknél akciómra nézve nem éppen kedvező ítéletet támaszthat. Bármely kezdeményezés, különösen annak megvalósítását célzó első lépés igen nehéz, sőt felelősségteljes. Lelkem mélyéből érzem s tudom ezt. Már két évvel ezelőtt úgy a körö, mint az egyetemes lelkész-értekezleten azon indítvánnyal álltam elő, hogy az egyetemes lelkész-értekezleten az egészen gyakorlatias jellegű kérdések mellett nagyon szükséges volna a lelkészképzés nagy horderejére való tekintettel is, olykor-olykor valamely tudományos felolvasás s a felvetett kérdés megvitatása. Indítványom csak félig-meddig fogadtatott el s illetőleg reá azon kategorikus határozat hozatott, hogy ha valaki ilyen felolvasást óhajt tartani, az egyetemes lelkész-értekezlet bármikor szívesen veszi.

Egyébb hibáim mellett meg fogja nekem bossátani a nagytiszteletű értekezlet azon szerénységet hogy két évi várakozás után éppen én, az indítványozó, lépek fel felolvasással. Megvallom, hogy mindeddig arra vártam, miszerint az enyémmel na-

gyobb tapasztalattal bíró, az élet nehéz küzdelmeiben már megedződött férfiak ajkairól fogom hallani lelkészertekezletünkön egyik másik korunkat mozgató actualis kérdés fölszínre vetését. Csak midőn reményem azon tapasztalaton, hogy éppen ezen vezér-férfiak sok bajuk és elfoglaltatásuk miatt nehezen vállalkozhatnak ily feladatra, — hajótörést szenvedett, határozottam el magamat a felolvasásra.

Uraim! Gyakran hangoztatott s eléggé nem ismertethető mondás az, hogy a protestantizmust a tudomány teremtette meg s az is fogja fenntarthatni. Azok a szegény magyar reformátorok, a kik földönfutó vándorok voltak, ama korhoz képest a képzettség minő magaslatán állottak! Egyedüli fegyverökkel, a tudományval, nem csak híveket szereztek az evangéliomnak, hanem egészen új korszakot nyitottak hazánk irodalomtörténetében is. El kell ismerünk minden vitakozás nélkül azon megcáfolhatatlan tényre, hogy a protestáns lelkészek jelenlegi tudományos működése sem a multhoz képest nem mutat haladást, sem a külföldi protestáns lelkészek e nemű ténykedésével nem tart lépést. E körülmény egygyel több okot szolgáltat azon vád alaposságára, hogy egyházunk nehéz helyzetének a szemlélésénél a hibát ne csak rajtunk kívül álló tényezőkben, hanem önmagunkban is kell keresnünk. Nekünk lelkészeknek nem szabad a kortól elmaradnunk s figyelmen kívül hagynunk annak szellemi mozgalmait, az egyházi életre kiható eseményeit.

A XX. század elején nincsen olyan mozgalom, olyan szellemi irány, a mely az emberek kedélyét annyira foglalkoztatná, mint a socialismus. A ki csak némileg is figyelemre méltatja ezen hatalmas mozgalmat, nem zárkozzhatik el azon nézet elől, hogy a jövő a socialismusé a melyet éppen ezen okból kicsinyleni, vagy éppen semmibe sem venni az egyháznak sem szabad. Hogyan? hát az egyház, ez a szellemi dolgokkal foglalkozó testület vállalkoznék az anyagiás irányu socialismus nehezen megoldható problémáinak a megfejtésére? Semmiesetre sem ez a feladata az egyháznak a socialis kérdésben. Ne áltassuk magunkat; az egyház e kérdést a társadalom segítségével nélkül egyedül nem képes megoldani. Az egyháznak itt az a nemes feladata, hogy ama nehéz problémák ne a rideg önző materialismus elvei, hanem a keresztyéni szeretet magasztos törvényei szerint oldassanak meg.

Mielőtt a protestantizmusnak a socialismushoz való viszonyát megvilágítanám, mindenekelőtt szükségesnek tartom azon kérdés fejtegetését, hogy vajjon volt-e Jézus socialis reformátor? A socialisták által gyakran hangoztatott azon állítást, hogy Jézus volt az első socialdemokrata, egyszerű tagadással nem lehet megcáfolni. Mert tény, hogy az Idvezítő működése helyéül csaknem ki árólag a szegények, a vagyontalanok körét választotta s hogy az éhezőket kielégítette, a betegeket meggyógyította, a nyomorultakat megvigasztalta, az ember könnyen azt a következtetést vonhatja, mintha Jézus a gazdagokkal szemben a szegény nép felségelését tartotta volna egyik legnemesebb feladatának. Sokan már a tanítványok választásában is a gazdagok mellőzését nézik s abból azon krisztusi fe fogást olvassák ki, mintha a gazdagság már magábanvéve képtelenné tenné birtokosait magasabb eszmék befogadására avagy terjesztésére és megvalósítására. Az Idvezítő az evangéliom ügyét biztosabb kezekbe vélte letenni

a szegény tanítványoknál, mint a fényben élő gazdagoknál, a minthogy a társadalmi kérdések megoldását jobban elősegítik a proletarismus, mint a capitalismus képviselői. Nem a pompa és a fény körében keltek ki a Krisztus által elvetett magvak, nem a palotákban nyitak ki a keresztyénség virágai, a szegénység volt az ő üvegházok, a csapás, a nyomor éltető talajok.

Azok, a kik Jézust különösen mint socialis reformátort igyekeznek feltüntetni, hivatkoznak azon csodára, midőn hét kenyérrel négyezer embert kielégített (Márk 8, 1—9). „Fájdalommal tölt el e sokaság“ ezen szavakban bizonyára nagy alapelv van kifejezve, a melyet Jézus embertársaiért véghezvitt halálával pecsételt meg. A szegényekért és a nyomorultakért jelent Ő meg, a nép valódi embere a legnemesebb és legigazabb értelemben. Jézus úgy tekintette az emberiséget, mint testvérek közösségét és azt parancsolta, hogy mi is hasonlót tegyünk, az emberi érdekek solidaritását mindnyájunk szívére kötötte. Valamint egyforma szívű volt mindenkire, úgy nem akarta, hogy míg az egyik ember kiméletlenül kizsákmányolja a másik erejét s fényben, bőségben éljen, a másik azalatt szükséget szenvedjen. A pénznek és a birtoknak a szentségéről, melyet a pénzemberek udvaroncái a jelen első alapelvéül állítanak fel, az Idvezítő sohasem beszélt. A pénzt jogtalan mammonnak nevezte, hogy mintegy jelezze, miszerint a ki azt nem Istennek tetszően használja fel s általa nem érzi magát felebarátaival szemben lekötelezve, a pénz annak kezében átokká válik.*

Minden külsőleges látszat mellett azon kérdésre, hogy socialis reformátor volt-e Jézus, határozottan nemmel kell felelnünk.

Már maga a keresztyénség, tehát a Krisztus által felállított alapelv az egyes személyiségek jogának, abszolút becsének a hangsúlyozásával ellentétben áll a socialismus azon főeszméje, miszerint a jó lényegét ne az egyes subjectumokban, hanem ezen subjectumok összeségében, tehát a társadalmi életben kell keresnünk. Jézus a szó szoros értelmében vallásalapító volt s Ő, a ki tekintetét a földi dolgokról mindig a Menny felé irányozta, hogy lehetett volna társadalmi reformátor. Ő folyvást a lelki gondozást tette az ember első feladatául, míg a socialisták folyvást azt hangsúlyozzák: „A keresztyénnek mindenekelőtt a socialis állapotokkal kell foglalkozni, a szegényeknek, a kitagadottaknak, a proletároknak tisztességes otthont teremteni, s csak ezután fognak ezek hinni a keresztyénségben. Először a testen kell segíteni s csak úgy állni elő a lelkiüdvösség hirdetésével.“ Vajjon ezt tette Jézus? Nem! Adott pénzt, avagy ruhát a szegényeknek s segítette őket jobb lakáshoz, vagy a munkanélkülieknek — pedig akkor is voltak ilyenek — szerzett munkát? Az a 4 ezer ember, a kiket megvendégtelt, mindenfelől összesereglett nép volt s egyáltalában nem éhező proletár. Avagy említette-e csak egy szóval is a rabszolga-kérdést, a mely pedig akkor az egész római birodalomra nézve égetőbb volt, mint ma a munkás kérdés. Megvédte-e jogában az elnyomottat s nem így szólta: „Ember, ki tett engem birává ti fölötetek?“ A hegyi beszédben az Idvezítő az egyes keresztyénekre nézve kötelező, de a keresztyén-socialis-

* F. Teichmann: Zeitpredigten 24—25; Frankfurt a. M. 1872.

államra nézve teljesen használhatatlan törvényt állított fel. Ugyan hol van az az állam, a hol a kabát ellopását egy felöltővel jutalmaznák?

(Folyt. köv.)

Ébredés — körülöttünk!

„Görög Katholikus Hírlap.” Ezen a címen 1904. január elején Budapesten egy egyházi, népnevelési, társadalmi és közgazdasági hetilap jelent meg, melynek főszerkesztője Dr. Demkó Kálmán, — felelős szerkesztője pedig Prodan János. Minket mint pusztán egyházi lap is érdekelt ez a „Görög Katholikus Hírlap,” mert hiszen eleddig vajmi csendes életet láttunk odaát s javarészen ez volt az oka annak a sajtósági helyzetnek, melyre a „Magyarország görög szertartású katolikusaihoz intézett felhívás” is rámutat, — hogy t. i. Magyarországon görög katolikusnak lenni hazafiúi szempontból nagy időközön át gyanus volt s csak nehezen sikerült eloszlatni a görög katolikusok felől sokáig uralkodott téves politikai és társadalmi előítéleteket. De méginkább növelte érdeklődésünk fokát az a körülmény, hogy ez a lap kifejezetten „A görög katolikus magyarok országos bizottságának és a magyar görög-katolikusok egyesületének a közlönye,” tehát olyan sajtó-organum, mely nemcsak az egyház, hanem a magyar és hazafias közmívelődés szempontjából is kiváló figyelmet érdemel s minden igaz hazafi rokonszenvére méltó. Sietve léptünk tehát a szerkesztőséggel csereviszonyba s ma már abban a helyzetben vagyunk, hogy az eddig megjelent számokból ítélve, ennek a vállalatnak más egyebet csakugyan nem kívánhatunk, mint teljes sikert úgy az anyagi, mint a szellemi s főleg erkölcsi téren.

Bennünket főleg a magyar liturgia érdekében megindult mozgalmak érdekelnek s jól esik látnunk azt a jogos, egészséges s hazafias irányzatot, melyet ez a lap ebben az annyira fontos kérdésben követ s győzelemre juttatni akar. Melegen üdvözljük úgy magát a vállalatot, mint a szerkesztőket s azt az előkelő irói gárdát, melylyel az eddig megjelent számokban találkoztunk. Meg kell szüntetni végképpen azt a szerencsétlen s teljesen hazug felfogást, mintha a görög-katolikus ne lehetne jó magyar. Tisztázni kell e tekintetben a fogalmakat; mert hogy eddig nem tisztáztuk őket, annak bizony eddig is elég sok kárát vallottuk már. Elénk figyelemmel fogjuk kísérni ezt a mozgalmat s mert tudjuk, hogy lapunk olvasói is mindnyájan érdeklődnek az iránt: koronként referálunk is majd az eseményekről.

Hogy milyen szellem lengi át a lapot: ime itt közöljük a január 2-án megjelent 1-ső számból Szabó Jenő főrendiházi tagnak s a görög-szertartású katolikus magyarok országos bizottsága elnökének a következő s történelmi szempontból is érdekes s az egész kérdést megvilágosító cikkét:

„A magyar liturgia nemzeti szempontból. A magyar liturgia, amint az a múlt század folyama alatt kialakult, annak az „orosz” papságnak az ajándéka, melyik mai napig oly sokat kénytelen szenvedni a muszkaság gyanujától. Ennél az ajándéknál jobban semmi sem igazolja a muszkaság vádjának igaztanságát és nagy méltatlanságát. Hogy ez a papság sohasem volt „orosz” érzelmű, ezt fényesen bebizonyította már az 1649-iki unio alkalmával is, amikor tudnillik őseink visszatértek a római egyházba. Ha

„orosz érzelmű lett volna, akkor bizonyára épp oly kevéssé mulasztotta volna el az unio alkalmával az „orosz” nyelv további használatának kikötését, a mint később az erdélyi oláhok nem mulasztották el ezt a kikötést az oláh nyelv javára megtenni. A mi papi őseink azonban nem tettek ily kikötést, hanem beérték a görög rítus szabad folytatásának kikötésével, mert távol állottak minden nemzetiségi vagy faji fanatizmustól s egyszerűen csakis a keleti egyház görög szertartásának voltak apostolai, amelyek egyháznak úgy görög, mint minden egyéb szertartása tudvalevőleg a lingua vulgaris seu vernacula álláspontján épült fel.

Igaz ugyan, hogy a Királyhágón inneni oláhok az 1649-iki unio alkalmával még az ősz munkácsi egyházmegyéhez tartoztak és hitközségeikben már akkor gyakorlatba vették az oláh liturgiát, de nem ez a körülmény indította akkori papságunkat arra, hogy minden nyelvi kikötést mellőzzenek, hanem csakis a keleti egyháznak említett ősi fegyelme, mely a keleti szertartások párbeszédes berendezésénél és egész természeténél fogva önként érthetőleg és feltétlenül ugyanis megkívánja, hogy a nép az istentiszteletet megértse.

Az oláhok tudós főpásztora, Papp Szilágyi nagyváradi püspök, a maga Enchiridionjában már nem lingua vulgaris vagy vernaculáról beszél, hanem lingua nationalisról, ami a szerző intencioja szerint talán egyértelmű a két előbbi megjelöléssel, de köztudomás szerint a gyakorlatban úgy alkalmaztatik, hogy a papságnak és a hívők többségének jogában van a maga nyelvét a kisebbségre ráerőszakolni. Am a mi papi őseink a munkácsi és eperjesi egyházmegyékben sohasem voltak ezen az állásponton. Mikor a Királyhágón inneni oláhok erdélyi fajrokonaitól átvették az oláh liturgiát, melyet utóbbiak egy magyar fejedelemtől, Rákóczi Györgytől kaptak ajándékba, a mi papi őseink soha a legkisebb nehézséget sem támasztották az oláh liturgia elterjedése ellen, sőt köztudomású dolog, hogy egészen 1855-ig, mikor az oláhság legutolsó töredéke is kihalásig a munkácsi egyházmegyéből, az ungvári katedrális templomban heteként kétszer miséztek oláh nyelven.

A magyar ajku gör. katolikus hívők, sajnos, nem voltak oly szerencsések, mint az oláhok és nagy szegénységük miatt nem is voltak képesek maguk behozni a magyar liturgiát. Pedig kétségtelen, hogy Szabolcs, Szathmár és Biharmegyék, valamint a Hajduság mai magyar ajku gör. katolikus hiveinek ősei már az unio előtt is magyarok voltak, amit legjobban bizonyít az a körülmény, hogy kevéssel az unio után a mária-pócsi kegyhelyen tiszta gör. katolikus magyar falusi gazdák voltak azok, kik a esodatevő Mária könyvezését észrevették és emellett tanuskodtak. E magyar ajku hívőkkel szemben akkortáiban papi őseink az istentisztelet megértésének célját úgy biztosították, hogy a nép előkelőbbjeit megtanították az egyházi nyelvre és énekekre, melyet azok apáról fiúra örökölték és hogy el ne felejtsek, a templomban minden vasár- és ünnepnapon gyakoroltak. Ezt azonban papi őseink csak merő kényszerűségből tették, mert sem fejedelmi, sem kormányi érdeklődés nem tette lehetővé a szegény népnek a magyar liturgia behozatalát, sőt inkább még abban az irányban mutatkozott érdeklődés, hogy a reformáció „magyar vallásának”

csalogató eszközével a mi gör. katolikus magyar-népünk eltántorítottassék vallásától.*

Igaz ugyan, hogy a mi papi őseink mindenkor szívósan ragaszkodtak azokhoz az archaistikus formákhoz, amelyek miatt a mi szláv ajku hittestvéreink egyházi nyelvét ó-szlávnak nevezik, de a lényegét sohasem ebben a kegyeletes és méltán büszke ragaszkodásban, hanem mindenkor abban keresték, hogy a nép az egyházi nyelvet megértse, aminthogy szláv ajku hittestvéreink ezt a nyelvet tényleg a mai napig teljesen meg is értik. Papi őseink tehát ezt az ó-szláv nyelvet sohasem úgy fogták fel, mint a latin analogiának megfelelő kihalt, vagy avult nyelvet, hanem mint olyat, melyet a nép megért. Bacsinszkyt, a kanonizált munkácsi egyházmegye első püspökét, senki sem terhelheti a muszkaság gyanujával, mert ő lengyel nemesi vérből származott és mégis ő, midőn Mária Terézia királynő az uniált munkácsi és kőrösi egyházmegyék részére külön egyházi szerkönyvek kiadását tervezte a királynő által tett kérdésre nem habozott kijelenteni, hogy e könyvek szerkesztése nem ó-szláv, hanem kisorozt irodalmi nyelven tartandó. Papi őseinknek erről a keleti egyház elvének megfelelő álláspontjáról könnyen érthető, hogy mikor a mult század folyamán ez lehetővé vált. Ők magok állottak a magyar nyelvű liturgikus mozgalom élére. Ezzel tulajdonképpen csakis kötelességüket teljesítették, mert a magyar nemzeti öntudat felébredése óta mind nehezebbé vált a szláv nyelv tudását a magyar ajku hívők közt fenntartani; a nép lelki szükségéről, lelki üdvösségéről gondoskodni pedig az ő feladatuk volt.

A hitélet szempontjából papi őseinknek ezt az eljárását nem lehet tehát ajándéknak tekinteni, de igenis ajándék volt az, még pedig kiszámíthatlan értékű ajándék magyar nemzeti szempontból. Hiszen ha a mi papi őseink is oly rabjai lettek volna a nemzetiségi fanatizmusnak, mint némely oláh papok — mert tisztelet a kivételeknek, magam is számos férfit ismerek az oláh egyházmegyékből, akik őszinte barátai a magyar liturgia ügyének, sőt egyesek alig megbecsülhető szolgálatot is tettek e szent ügynek; akkor ma senki sem beszélne magyar liturgiáról, pedig, hogy mit jelent a magyar liturgia magyar nemzeti szempontból? ezt bizonyítani teljesen felesleges. Igen, a mi gunyosan „orosz“-nak nevezett papi őseinknek oly ajándéka ez a magyar liturgia, mely méltán sorakozik azokhoz a véráldozatokhoz, amelyeket derék hegyvidéki népünk a Rákócziak és a későbbi szabadságharcok zászlói alatt a magyar szabadságért hoztak, sőt minden gondolkodó magyar ember lelke előtt ez az apostoli ajándék messze-messze túlhaladja az említett véráldozatok értékét.

Nem csökkenti ezen ajándék értékét, hogy azt ma még véglegesnek nem tekinthetjük, vagyis hogy annak végleges érvényéhez még a római szentszék jóváhagyása szükséges. Ha — amitől Isten mentsen meg bennünket és a magyar nemzetet — Róma végleges döntése kedvezőtlenül ütne ki, ez sem csökkenthetné jogosan azt a hálát, melylyel a magyar nemzet papságunknak tartozik; egyedül az csökkenthetné, sőt joggal egészen meg is szüntethetné ezt a hálát, ha papságunk, akár a római szentszék előtti egykedvűséggel és lanyha vagy kétértelmű viselke-

déssel kockáztatná az ajándék jóváhagyását, akár pedig idehaza oly áramlat kerekednék felül, mely a papi utódok által egyszerre, vagy fokozatosan visszavetné azt az ajándékot, melyet papi őseinktől kaptunk.

Ettől azonban — hála papságunk igaz görög katolicitásának és hazafiságának — nincs mit tartanunk. A mult év folyamán ugyanis, ugy a munkácsi, mint az eperjesi egyházmegyében nagyszabású enunciációk történtek, melyek ebben az irányban mindenkit megnyugtathatnak. Ungváron a mult évben tartott egyházmegyei zsinat, a hajdudorogi vikárius javaslatára egyhangú határozattal felkérte a püspököt, hogy a magyar liturgia szentesítését a római szentszéknel hathatósan szorgalmazni kegyeskedjék, mely határozatra Firczak Gyula püspök ő nagyméltósága nyomban a legmelegebb és legkielégítőbb választ adta. Eperjesen pedig ugyancsak a mult évben, Vályi János püspök ő nagyméltósága püspökségének huszéves jubileuma alkalmával, a jubiláló püspök a gör. katolikus magyarok országos bizottságának üdvözlő szavaira, az egyházmegye összes papságának jelenlétében és lelkes helyeslése mellett, azt a választ adta, hogy a magyar liturgia szentesítése nemcsak igazságos és szükséges, hanem a nép lelki üdvössége miatt egyenesen elkerülhetetlen és sürgős rendezést igényel.

Ily fontos kijelentések után teljes megnyugvással és jogos várakozásokkal léphetjük át az újév küszöbét. Ezek a kijelentések ugyanis elsősorban azt jelentik, hogy oktalanság attól tartani, mintha a magyar liturgia diszcreditálná az ó-szláv liturgiát. Ennek éppen az ellenkezője igaz: az t. i., hogy az ó-szláv és oláh liturgiát s egyáltalában a görög szertartást semmi sem volna alkalmasabb közelebb hozni a magyar nemzet szívéhez, mint a magyar liturgia szentesítése és viszont semmi sem tehetné a magyar nemzet előtt ellenszenvesebbé az ó-szláv, vagy az oláh liturgiát, mint ennek a szentesítésnek megtagadása. Nincs ugyanis magyar ember, a ki sérelmesnek nem találná azt, hogy a görög szertartásban minden más nyelvnek meglegyen az oltári jogosultsága, csak a magyarnak nem. Hiu álmodozók tehát azok, akik azt hiszik, hogy papi őseink ajándékát meg lehetne váltani valamivel. például a szláv ajku népünk közt tért adunk a magyar nyelv terjeszkedésének. Ez utóbbi először is nem egészen tőlünk függ, másodsor pedig nem is egyenértékű az előbbivel. Minden magyar ember jól tudja, hogy a magyar állami nyelv terjesztése még nem azonos a magyar faj terjesztésével, tehát nyereség úgy a magyar államra nézve, de értékesebb az illető idegen ajku népnek, mint magának a magyarnak. De épp oly jól tudja minden magyar ember azt is, hogy a görög ritusban mily nagy asszimiláló ereje van az oltári nyelvnek s hogy ennél fogva a mai gör. katolikus magyar nép könnyen elveszhetne a magyar fajra nézve, ha templomaikba visszavinnék az ó-szláv vagy oláh nyelvet. A magyar liturgia szentesítése nélkül nincs tehát mód arra, a magyar nemzetet megbarátkoztatni az ó-szláv vagy oláh liturgiával mert ebben mindenki a szláv és oláh népkultúra terjeszkedését látná; míg ellenben, ha a görög katolikus magyar nép magyarul végezheti isteniszteletét: akkor az ó-szláv vagy az oláh liturgiában senki sem kereshet egyebet, mint azt az Istentől származó igazságot, amely előtt min-

* No csak ennél több baj ne legyen soha! Szerk.

denki meghajlik a latin és a protestáns egyházakban.

Másodsorban pedig a püspöki székhelyeinkről jövő két fontos enunciació azt jelenti, hogy az egyház előtt nem szerez érdemeket az a tulbuzgó pap, aki mereven ragaszkodik az 1896. évi tilalomhoz. A pánánál katolikusabbnak lenni nem érdem, már pedig Rómának módjában volt el nem fogadni és a limine elutasítani fellebbező esedezésünket, de ezt nem tette, sőt inkább azzal az ígéretével, hogy a magyar liturgia ügyét újabb alapos és beható megfontolás tárgyává teendi, egyenesen felbátorított bennünket arra, hogy kérelmezésünkkel az apostoli szék elé járuljunk. Róma nem szorult ily érdemszerzésekre, melyek nem alkalmasak egyéb, mint arra, hogy kompromittálják papi őseink ajándékát. Ha a római szentszék azt fogja találni, hogy az egyházpolitika ellenérvei súlyosabban esnek latba, mint két-három ezer magyar ajku hívő lelki üdve: akkor sem fog visszariadni a kedvezőtlen döntés odiumától és ennek bármilyen súlyos következményeitől; de bizonyára nem látja sem érdemet, sem igaz katolikus irányt abban, ha egyik vagy másik papunk oda törekednék, hogy saját kezeit mosva, az odiumot Róma nyakába varrja. Már pedig minden arra mutat, hogy Róma a maga egyházpolitikai álláspontjáról, egyelőre minden döntés nélkül, bevárja a további fejleményeket és így papságunk akarva nem akarva abba a helyzetbe jut, hogy ő maga döntse el, vajjon sértetlenül hagyja-e utódaira azt az ajándékot, melyet a magyar ajku görög katolikus népmi papságunk őseitől kapott?!

Gondolják meg tehát jól azok — ha akadnának olyanok, akik netalán nem tudnának megnyugodni püspökeink fentérintett állásfoglalásában, vagy pedig ezt nem veszik komolyan — gondolják meg, hogy, ha Róma végleges döntéséig a további fejlemények kedvezőtlenek lennének a magyar nyelvű liturgikus gyakorlatra nézve, ezért az odium és felelősség nem Rómára fogna hármolni, hanem a mi papságunkra. És gondolják meg jól azt is, hogy a mi papságunk görög katholicitásának és egyúttal magyar hazafiságának nincs biztosabb kritériuma, mint az az álláspont, melyet a magyar liturgia kérdésében szóval és tettel elfoglal.

Lépjünk be tehát az újévbe teljes megnyugvással, jogos várakozásokkal és őszinte testvéri szeretettel, bizvást bizva abban, hogy egyházmegeyénk nagylelkű papsága nem fogja engedni elkallódní azt az ajándékot, melyet ősei a gör. katolikus magyar népnek és az egész magyar nemzetnek nemes önzetlenséggel adtak.

Szabó Jenő.

IRODALOM.

Előfizetési felhívás. Az 1904-ik év elejével két kötetből álló Bölcsészettörténet kiadását kezdem meg s arra a jövő hó 15-éig előfizetést nyitok. Az első kötet a filozófia ókorát, a második az újkort öleli fel s a könnyebb kezelhetőség végett mindkét kötet két részből áll, amelyek mindegyike 15—20 iv terjedelmű leendő, úgy hogy az egész munka körülbelül 70 ívet tesz ki.

Az I. kötet első része, melyet január második felében fogok az előfizetőknek szétküldeni, a Bevezetésen kívül az ókori bölcsészettörténetnek Thalesztől a Sokratikusokig terjedő időszakát tárgyalja, 16 iv terjedelemben. A munka szellemét és tárgyalásmódját illetőleg magára a könyvre utalok; itt csak annyit tartok helyénvalónak jelezni, hogy igyekeztem közérthetően, tehát úgy írni, hogy mindenki, aki a tárgy iránt érdeklődik, a legspecialisabb részleteket is nehézség nélkül olvashassa. De e mellett nem kevésbé törekedtem arra is, hogy lehető hű és részletes képet nyújtsak a filozófiai elméletekről s azoknak a későbbi és jelenkori elméletekkel összefüggéséről. E két szempont figyelembe vételével azt akartam elérni, hogy a megjelenendő munka a bölcsészettörténeti előadások kézikönyvéül szolgálhasson, de alkalmas legyen arra is, hogy a filozófiába bevezesse s a fontosabb kérdések iránt történeti alapon tájékoztassa mindazokat, akik a tudományok tudománya: a bölcsészet iránt érdeklődnek s azzal kissé behatóbban akarnak foglalkozni.

Az első rész előfizetési ára 3 korona s ugyanannyiért rendelhető meg egyenként a többi három rész is, amelyek 6—8 hónapi időközökben jelennek meg, amennyiben t. i. ezt a közönség támogatása lehetővé teszi.

Az előfizetési összeget 1904. január hó 15-éig hozzám, vagy a főiskolai nyomda címére kérem küldeni s egyúttal jelezni, hogy a megrendelő a másik három részre is kívánja-e magát előjegyeztetni. Az expedialást a 3 K. előzetes beküldése mellett január hó második felében keresztükötés alatt bérmentesen eszközölöm; azonban a megjelent részeket, tehát az elsőt is, kívánatra utánvétellel is készségesen küldöm. Megjegyzem még, hogy egy rész bolti ára 4 korona leendő s az előfizetési idő lejártával a hozzám küldött megrendeléseknek is csak ez ár mellett tehetek eleget. Pápán, 1903. dec. 18. Dr. Horváth József, a pápai ev. ref. theologia akadémián a filozófia ny. r. tanára

Értesítés. Nyomás alatt van s legközelebb megjelenik első kötete a „Protestáns erkölcsi olvasókönyv”-nek. A mű szerzőjét Vaday Józsefet „Protestáns jellem” és „Prot. lelkület” című munkáiból jól ismerjük. Ezek is uttörő művek a protestáns ifjusági irodalomban, de az „Erkölcsi olvasókönyv” még inkább az lesz, mert a protestáns tanuló ifjuság teljes vallás-erkölcsi előkészítését fogja tartalmazni. A gyermekek értelméhez mért elmélkedéseket, fejtegetéseket, egyháztörténelmi, bibliai és hazafias példákat Réthy Lajos és Goró festőművészeink szép rajzai kísérik. Ez tehát egy művészi szövegrajzokkal és egész oldalakat igényelő illusztrációkkal ellátott olvasókönyv, melynek minden olvassmánya irva van, céltudatosan irva, nem pedig amint közismereti olvasókönyvek szoktak lenni: innen-onnan összeszedve. Erkölcsi példái a magyar történelemből és egyháztörténelmünkéből vannak véve és feldolgozva. A most megjelenő első kötet, — melyre az érdeklődők figyelmét ezúttal felhívjuk, — a IV. és V-ik elemi osztályú tanulók számára készült s úgy a fiú, mint a leányiskolák számára alkalmas. A II-ik rész az V. és VI., valamint az ismétlő iskola számára való lesz. Tiszteletpéldányokat a szerző előjegyez és küld Nagyváradról.

Irodalmi jelentés. Van szerencsém e becses lap tisztelt és érdemes olvasóinak kegyes tudomására hozni s szíves figyelmébe ajánlani, miszerint ily című történelmi tanulmányomat: „A Szilágyi és Hunyadi családok ősi fészkei“ a „Szabad egyház“ egyik számának mellékletéül kiadni óhajtanám. Egy példány ára husz fillér. Bizodalmas tisztelettel kérem e becses lap nagyérdemű olvasó közönségét: méltóztassék kegyes pártfogásával lehetővé tenni ez értekezés megjelenését! E tanulmány kideríti: I. hogy a Szilágyi-család ősi fészke, melytől előnevét is vette, *Horogszeg*, Torontál vármegyében volt, azon a helyen, hol ma Szent-Hubert nevű német község fekszik, Nagykikindától keletre. A pápai tizedszedési lajstromban Huruszínra ferdítették a francia vagy olasz papok; a románok pedig Oroszínak mondják. II. Kideríti ez értekezés Hunyadi János törvényes származását, bebizonyítván, hogy mikor Zsigmond 1392-ben Dán vajda ellen ment Havas Elföldre, már akkor Hunyadi János 2 éves volt, sőt dr. Karácsoni János felolvasása szerint „biztos, hogy midőn Zsigmond először Erdélybe lépett: Hunyadi János már 7 éves volt.“ III. Kideríti ez értekezés azt, hogy a Hunyadi-család ősi fészke Hollósvár volt, mely Nagykikindától északkeletre feküdt és így Horogszegtől, vagy a mai Szenthubertől nem messze IV. Kiderül ez értekezésből, hogy Hunyadi Mátyás Hollósváron (nem helyesírás szerint Holosvár) született; Bonfin is nem Holló néven nevezi a Mátyás király születési helyét, mint Budai Polgári Lexicona nevezi, hanem Hollósnak mondja. és a délvideknek Erdélylyel szoros kapcsolata folytán Erdélyben fekvő helynek teszi meg Hollóst, — „mivelhogy — ugymond — az ő korában még meg volt Erdélyben az a falu, melyet Hollósnak mondtak.“ (Czvittinger: Specimen Hungariae Literatae. Francofurti et Lipsiae. 1711. 109. lap.) Oklevelekre való hivatkozás, melyekben Kolozsvárt *a maga városának*, vagy *mi városunknak* nevezi Mátyás: az ő Kolozsváron születése mellett semmit sem bizonyít, mert például Bécsben is *a maga városának* vagy *mi városunknak* nevezi Mátyás király egy 1489. Február 21-én Bécsben kelt oklevelében: „Datum Viennae Civitate nostra australi,“ — miből az ő Bécsben születését hozni ki képtelenség lenne. (M. prot. egyh. és iskolai Figyelmező. Szerkesztette Révész Imre. 1874. 50. lap.) Ezen értekezés kéziratban 23 negyedréti lapra terjed; — igen szépen és bizodalommal kérem fel e becses lap nagyérdemű olvasó közönségét, tisztelettel ismételtlen: hogy példányok megrendelése által kegyeskedjenek módot nyújtani nekem arra, hogy ez értekezés napvilágot lásson és a 15-ik században nemzetünk történetében oly nagy és döntő szerepet vitt Szilágyi és Hunyadi családok birtokviszonyainak ismerete tekintetében is, az eddiginél valamivel nagyobb fény derüljön! Szapáryfalva, Január 5-én, 1904. Rác Károly ev. ref. lelkipásztor.

Vettük a következő művet: „Egyházi Beszédok Bersiertől. Jogositott magyar kiadás. A francia eredetiből szabadon fordította s részben átdolgozta Szalóczy Pál tiszavalki ev. ref. lelkész. I. kötet. Ára 4 korona. Budapest, Kókai Lajos könyvkereskedése 1904. Összesen 21 nagyrészt közönséges egyházi beszédet tartalmaz a füzet, mindössze egy adventi és egy karácsonyi alkalmi ünnepi beszéddel. Egy futó belépillanás is eléggé sejteti velünk, hogy nem át-

lag munkával van dolgunk. Éppen ez tart vissza attól, hogy tüzetesebb veleváló foglalkozás nélkül is kiemerítőbb ismertetésébe bocsátkozzunk még ezuttal. Azt hisszük, hogy rövid idő alatt sort keríthetünk reá.

„A pozsonyi vértörvénytörvények áldozatai 1674-ben“ című könyv III-dik füzetére, példányonként 1 koronájával még mindig elő lehet fizetni vagy magánál a szerzőnél (Szapáryfalva, Krassósörény megye), vagy pedig Kókai Lajos könyvkereskedőnél, mint kiadónál, Budapesten. A II-dik füzetből, mely a megidézett lelkipásztorok neveit s életrajzát tartalmazza, még mindig szolgálhatunk példányokkal. E II-ik füzet elején közölve van a Debrecenben Hegyi Mihályné urnő által emeltetett emlékoszlop rajza. Erre nézve is bizodalommal kérve a nagyérdemű olvasóközönség nagybecsű figyelmét s kegyes pártfogását, vagyok kitünő tisztelettel Szapáryfalva, január 5-én 1904. Rác Károly ev. ref. lelkipásztor.

K Ü L F Ö L D.

A poroszországi evangélikusok egyetemes zsinata.

(Folytatás és vége.)

Hosszas vita után 127 szótöbbséggel 57 ellenében a tanári kérdésben a következő javaslatot fogadta el a zsinat: „Megelégedéssel vette tudomásul az egyetemes zsinat az evangélikus felső egyházi tanács ezen év október 8-án kelt átiratából, hogy az egyház magas érdekét a theologiai tanszékek betöltésénél szíven viseli s az egyetemes zsinattal együtt igyekszik oda hatni, miszerint akadémiái tanárokul főképpen tudományosan képzett lelkészek alkalmaztassanak. Tekintettel több gyűlés által kifejezésre juttatott aggodalomra az egyetemes zsinat egyhangulag hitvallást tesz Jézus Krisztusról, Isten egyszerű Fiáról, üdvünk egyedüli Közbenjárójáról, aki értünk keresztfára feszített és feltámadott. Bizik a zsinat abban, hogy a theologia tanárjaivá csak oly férfiakat neveznek ki, akik az Isten Fiának hitében állanak. Az egyetemes zsinat meg van győződve, hogy a jelenkori theologiára nézve fennálló nehézségek a bibliai keresztyénség védelmében csak akkor győzhetőek le, ha a tudományos kutatás szabadsága az üdv tényeivel összhangban áll. Minden theologusnak, akik munkájuk által az evangéliumi hitet erősíteni és védelmezni igyekeznek, közzönetét fejezi ki. A zsinat kinyilatkoztatja, hogy az egyház nem tűrheti el, miszerint az irányzatok egyenjogosultságának alapelve a naturalisztikus és keresztyén világnézet közötti ellentétre is kiterjesztessék. A midőn az előfordult botrányokat sajnálja, amelyek a hívő községet félrevezetik, azon hitének ad kifejezést, hogy a jelenlegi küzdelmek is a theologiai tudományosságon belől kizárólag az evangélium változhatatlan igazságához vezetnek. A zsinati előjáróság ragaszkodik azon óhajhoz, hogy a docensek meghívásánál véleménye kikéressék.“

Igen érdekes kérdés volt a zsinaton a *socialismus kérdése*, amelyet a zsinaton gróf Hohenthal vett föl színpadra. Az ügyet szintén egy bizottság elé utalták. A zsinat beható vita után a socialis kérdésben a következő határozatot hozta: Tekintettel a keresztyénségtől és az egyháztól való nagyobb mérvű

elidegenedésre, mint az a keresztyénellenes népkörök hatalmas növekedésében kifejezésre jut, az egyetemes zsinat az egyház elodázhatatlan kötelességének tartja az abból eredő súlyos veszélyekkel minden rendelkezésére álló eszközökkel szembeszállani. Különösen alkalmasnak tartja erre a célra 1. A lelkesítő erők szaporítását a nagy városokban és a gyári kerületekben. 2. A városi missiók, valamint más jellegű segítők alkalmazását a lelkészekre nézve a különösen fenyegetett pontokon a lelkesítő hivatal támogatásával. 3. Vándor előadások szervezését egyházi és világi állású, erre különösen alkalmas és képzett férfiak által. 4. Oly intézmények előmozdítását, melyek a lelkészeket és azokat, akik a lelkesítő hivatalra előkészülnek, a socialis feladatok ismeretébe bevezetik s megtanítják őket arra, hogy az egyház a socialis kérdések megoldásában mennyire vehet részt. 5. A széleskörű tevékenységet az evangélikus sajtóügy, a kolportage irodalom és a népkönyvtárak terén. 6. Az evangélikus keresztyéni alapon nyugvó socialis egyletek szervezését fölforgató törekvések elhárítására és keresztyéni monarchikus eszmék terjesztésére.

Részletes jelentés került a zsinat elé a *külföldi németek egyházi gondozásáról*. Ezen jelentés hü képét mutatja ama rendkívüli tevékenységnek, amelyet a porosz evangélikus egyház nemcsak a pogányok között, hanem fajrokonai között is kifejt. Az évi szükségletre átlag 30 ezer márkát gyűjtenek. Ezenkívül is még nagy összeggel támogatják a külföldi missiót.

A hatodik ülésben tárgyalás alá került a *superintendensek helyzete*. Elfogadták a superintendensek utazási illetményére vonatkozó javaslatot. A vitában Holtzheuer magdeburgi superintendens a következőket mondotta: „Végre itt az ideje, hogy a superintendensek érdekében valami történjék. A superintendensnek nyílt házat kell tartani, a melyben a kartársak otthonosan érezzék magokat. A superintendenseknek szükségök van arra, hogy a sok irás terhétől szabaduljanak. A ki nagyon szeret írni, nem való superintendensnek. A szász tartományban már annyira vagyunk, hogy alig akad lelkész, aki elfogadná a superintendensi hivatalt!”

A 9. gyűlésen felhatalmazta a felső egyházi tanácsot, hogy 10 ezer márkát fordítson oly lelkészek támogatására, akik a nyugdíjra való igényüket disciplinaris vagy büntető törvényszéki határozat, vagy az egyházi hivatalról való lemondás következtében veszítették el. A 10. gyűlésben Dr. Weter részletes tudósítást terjesztett a zsinat elé a német evangélikus egyházi munkáról Palesztinában. A zsinat örömet fejez ki ezen munka gazdag gyümölcsei felett. Dr. Kautzsch hallei tanár kimerítően előadta a jeruzsálemi archeologiai intézet sikereit. Majd a felső egyházi tanács beterjesztette jelentését a *Rómában levő evangélikus német egyházzal*, amely rövid idő alatt már fölépíti templomát a katolikus egyház fővárosában. Az építésre az engedélyt a császár is megadta. A templom, a lelkészlak építésére s általában a római német prot. egyház szervezésére 850 ezer márkára szükséges. Az összeg egy része már megvan. Három egymást követő évben az évnként rendezni szokott gyűjtést a porosz evangélikusok erre a célra fogják adni.

A zsinat elhatározta, miszerint a felső egyházi tanács sürgősen ajánlja a lelkészeknek a *reformáció*

ünnep megtartását. A *párbaj* ügyében a zsinat a következő határozatot hozta: Tekintettel a 4. egyetemes zsinat tárgyalásaira és teljes elismerése mellett ama ténynek, hogy a személyi becsület mindjobban védelemben részesül, az 5. egyetemes zsinat ujjal bizonyosságot tesz arról, hogy a párbaj bűn. Törekedni a teljes mellőzésére a keresztyéni ismeret terjesztése és a lelkiismeret erősítése útján, mint eddig, úgy ezután is szent kötelessége marad egyházunknak.

A 12. gyűlésben Dr. Nebe superintendens ismertette az *evangélikus országos egyházban* 1898. óta. Előadta azokat a tapasztalatokat, amelyeket ezen a területen az utolsó öt év alatt szereztek, és reméli, hogy a tapasztalat által nyújtott elvek betartása mellett az evangelisatio áldása ezután is fogja éreztetni hatását. Az ő javaslatára felkéri az egyetemes zsinat a felső egyházi tanácsot: a) hogy a presbyteriumokkal vizsgáltsa meg, hogy nincsen-e egyházközségekben szükség az evangelisatióra, és ha van, törekedjenek különösen egyházi községházak felállítására; b) hogy a lelkészeket serkentse az evangelisatio szükségességének gondos megvizsgálására és a keresztyének ápolására. Részletes vita fejlődött ki az evangelisatio fölött s több szónok hangsúlyozta, miszerint egyes helyeken az evangelisatióknak megvannak a maga árnyoldalai. A lelkész-hivatali működés háttérbe szorítottatik. Stoecker: „A ki az evangelisatio köreit ismeri, azt kell mondania: itt egy csoda van előttünk. Különbséget kell azonban tennünk egészséges és beteges evangelisatio között. Az egyiket nem lehet eléggé elítélhő, a másikat nem lehet eléggé előmozdítani. Fájdalom, az egyes helyeken elkövetett hibák az egész mozgalom bűnéül rovatnak fel. Sajnálni lehet, hogy sokan a közönség ápolói közül angol és amerikai mintaképekhez alkalmazkodnak, a helyett, hogy a reformáció hit-hőseit utánoznák. Az egyházközségek magok érzik, hogy nincsen minden rendben és segítség után néznek.”

A *belmi-szó* állapotával a birodalmi biztosítási hivatal elnöke Dr. Goebel ismertette az egyetemes zsinatot, amely elismerését, köszönetét és azon óhaját fejezte ki, hogy az előkészítési tanfolyamok a belmissió területén kiterjesztessenek és tökéletesíttessenek.

A *vasárnap megszenteléséről* Hoppe superintendens tett előterjesztést. Örömmel említi, hogy a birodalmi törvényhozás sok mindent megtett már arra nézve, hogy a vasárnap lehetőleg a nyugalom napja legyen. Kéri referens a felső egyházi tanácsot, miszerint lépjen közbe, hogy az italmérések a vasárnapi istenitisztelet ideje alatt zárva legyenek. Továbbá mód adassék a közlekedés és az italmérés szolgálatában állóknak is, hogy a vasárnapot megszenteljék.

Az *egyházfegyelmet* illetőleg a következő határozatot hozta: Azon tudatban, 1. hogy a mi Urunk egyházának a világgal való küzdelmében úgy Jézus utasításai, mint az apostolok példája szerint fegyelmet kell gyakorolni és hogy ennek tudata a községekben mindig ébren tartandó, 2. hogy ugyan most egy általános egyházfegyelmi rendelet nem vihető keresztül, de az alapok megvannak az egyházban arra nézve, hogy az egyházfegyelmet felállítását megkezdjék, — kéri az egyetemes zsinat a felső egyházi tanácsot, miszerint utasítsa rendelet által a

közsegeket és a zsinatot, hogy a még gyakorlatban levő egyházfegyelmi eszközöket, mint a leendő egyházfegyelmi törvény alapját állítsák össze.

Végül az utolsó gyűlésen tiltakozását fejezte ki az egyetemes zsinat a jezsuita törvény eltörlésére indított akció miatt, amely végeredményében a németországi protestánsok megalázására vezetne.

V—n.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Meghívó.** A létesítendő debreceni egyetem hajdúvármegyei és Debrecen városi nagybizottságának 1904. évi január hó 19-én d. e. 9 órakor a debreceni ev. ref. főiskola disztermében megtartandó *gyűlésére* tisztelettel meghívjuk. Debrecen, 1904. január 8-án. *Kiss Aron, Gr. Degenfeld József*, elnökök.

— **A baptista lelkész.** Egyik helyi lapból olvassuk: „A baptista lelkész kérelme. Szücs Imre a debreceni baptista gyülekezet *lelképásstora* kérvényt nyújtott be a központi főszolgabíróshoz. Szücs Imre arra kért engedélyt, hogy időnként Isteniiszteletet tarthasson az Alsó Józsaí hivei között. A központi szolgabíróshoz a bősörményi szolgabíróshoz tette át az érdekes kérvényt; mert Józsa ahhoz a járáshoz tartozik.” Egészhidegvérrel csak azt vagyunk bátrak kérdezni e hir fogalmazójától, hogy vajjon hol vette *Szücs Imre* ur, ki tanuló pályáját a „zugsfűheri” schalzi megszerzésével tetézte be, — a jogot a „lelkési” cím használatára? Hol és mikor kelt az oklevele? Mi a címekre éppen semmit se adunk, de miután a „lelkészekkel” bizonyos kollegialis viszonyt szeretünk fenntartani, — Szücs urat sem akarnók ebből a viszonyból kizárni. Elő hát azzal a bizonyítvánnyal *Szücs kollega!* a tisztelt „Ujság” pedig vigyázzon. Ne hagyja magát az ilyen hírekkel félrevezettetni. A hir igenis igaz lehet, — de az is bizonyos, hogy a központi szolgabíróshoz nem „lelkész” adott be kérvényt, hanem egy közönséges iparlovag, ki a falusi becsületet barkácsolók bárdját magától eldobván, beállott népapostolnak. S nem is tett rossz cserét, mert a mint tudjuk, Debrecenbe egy vándorbottal jött be s ma már 5-6 év után, szép — városi stylum háza van a Móricz-telepen! Józsa pedig talpon állanak!

— **Muszka hitüldözés.** Az evangéliumi egyházak felé hajló *stundisták* szektája a nagy oroszbirodalomban mind jobban terjedvén, növekszik ellenök az ellenszenv is, mely ma már valóságos üldözéssé fajult. Csak a napokban történt, hogy a krimi Simferopolban a rendőrség egy *Kiszlov* nevű polgár házában 13 férfiut és asszonyt lepelt meg, amint ezek térdre hullva imádkoztak. Mivel pedig erről a *Kiszlov* ról régóta tudva volt már, hogy a *stundisták* közé tartozik, a házában történekről azonnal jegyzőkönyvet vettek fel s az imádkozásban résztvevők törvényes felelősségre vonattak. A törvényszék szakértő gyanánt egy görög-ortho-

dox exarchát hallgatott ki, aki kijelentette, hogy tudomása szerint a vádlottak közül többen a *stundisták* közé tartoznak, akik elismerik ugyan a vizzel való keresztséget, de előbb a görög-orthodox egyház kötelékébe tartoztak. *Corpus delicti* gyanánt szerepelt a vádlottaknál lefoglalt evang. lutherán énekeskönyv, melynek a nyomatása meg van tiltva. *Kiszlov* a maga és társai védelmére felhozta, hogy ők semmi mást nem tettek, mint imádkoztak s hogy ők sákramentumok gyanánt elismerik a keresztséget és az urvacsorát. A bíró azonban a mentséget el nem fogadva, *Kiszlov*ot mint egy „különösen veszedelmes” szekta hivat 50 rubelre, vagy 10 napi börtönre ítélte. *Kiszlov* az ítélet ellen felebbezett s felhozta, hogy az állami törvények szerint csak azok üldözendők, akik mindennemű sákramentumot elvetnek; az államot és az esküt el nem ismerik; katonai szolgálatot nem teljesítenek stb. A felebbezésnek maga az államügyész helyt adott s indítványára az egész per a görög-orthodox konsistoriumhoz tétetett át, mely a polgári perrendtartás szerint egyedül illetékes az ilyen perekben dönteni.

— **Osztrákország lakosságának a statisztikája konfessiók szerint.** Kiadta a császári és királyi statisztikai központi bizottság az 1900 ik év december 31. napján megejtett népszámlálás eredménye alapján:

	Evangel.	Ó-kath.	Róm. kath.	Izraeliták
Bécs	54.364	975	1,461.891	146.926
Alsó-Ausztria	11.096	79	1,402.331	10.352
Bécs kivételével				
Alsó-Ausztria	65.460	1.054	2,864.222	157.278
Felső-Ausztria	18.373	193	790.178	1.280
Salzburg	1.284	7	191.223	199
Steiermark	13.159	284	1,339.241	2,283
Karinthia	20.383	9	346.598	212
Krajna	413	3	506.916	145
Trieszt és körny.	1.792	10	169.921	4.954
Görz és Gradiska	354	—	232.139	295
Istria	477	—	343.815	285
Tengerpart	2.623	10	745.875	5.534
Tirol	3.232	15	848.157	1.008
Forarlberg	1.535	8	127.554	117
Tirol és Forarlb.	4.767	23	975.711	1.125
Csehország	144.658	10.351	6,065.213	92.745
Morvaország	66.365	910	2,325.057	44.255
Szilézia	91.741	10	576.099	11.988
Galiczia	45.382	69	3,345.625	811.183
Bukovina	19.272	10	86.656	96.150
Dalmácia	182	4	496.778	334
Összesen:	496.65	12.947	21,401.267	1,230.245

— **Pályázat protestáns népies irodalmi műre.** Megirandó népies nyelven, elbeszélő modorban, hogy: 1. Mi volt alapoka annak, hogy Kálvin János elszakadva a római egyháztól megalapította a kálvinista vallást? 2. Kik voltak azon főbb magyar kálvinisták ugy egyházi, mint világi téren, kik egyházunk igazsága mellett sikra szállva ennek és ezzel kapcsolatban a magyar szabadságnak érvényesüléseért személyes sza-

badságukat, véreket és életöket áldozták? 3. Miért kell büszke önérettel, felemelt fővel mellére ütve egy kálvinistának büszkén hirdetni, hogy ő magyar kálvinista, midőn kimondja: „En kálvinista vagyok”? Pályadíj 300 korona. Ragályi Gézaszini, Fodor György perkupai lelkész urak lesznek a bírálók, Radácsi György és Dr. Tüdös István theol. tanár urak a felül-bírálók. A pályanyertes művet 5000 példányban kinyomatom és szétküldetem. Pályázati határidő 1905. évi június 1. A pályamunkák hozzám küldendők akár jelíggel ellátottan, akár a név nyílt bejelentésével. Ugy a jelíggel, mint a nevek a bírálat elkészítésig őrizetem alatt fognak állani s csak a pályanyertes munkának a jelíggel fog felbontatni, illetőleg az író neve közzétételni Vámos-Mikola, 1904. január 1. Kádár Kálmán ügyvéd.

— **Dr. Heiszler József siremléke.** A dombrádi ev. ref. egyház, b. e. Dr. Heiszler József nagynevű lelkészének sirja felé, egy szép márvány emlékkövet emelt. A leleplezési ünnepély 1903. év Dec. 22-én tartatott meg a gyülekezet teljes részvételével

— **A debreceni katolikus nőegylet és az Erdélyi Prot. Lap** Erdélyi testvéreink hivatalos lapja f. évi 2-ik számából olvassuk: „A mire valóban nagyobb súlyt kell fektetnünk. A Debreceni Protestáns Lap ez évi 2-ik számában szóvá teszi azt a furfangos sakkhuzást, a melyet Wolaffka debreceni kath. plébános csinált közelebbről. Katolikus nőegylet alakított, melynek tisztikarába és választmányába kizárólag olyan vegyes házassókat ültetett, kiknek férjei a ref. egyház legelőkelőbb tisztségeit töltik be, pl. Bernát Elemérné, Széll Farkasné, Vecsey Imrénéstb. Alap bátran reámutat arra, hogy „itt a kath. térítésnek akarnak propagandát csinálni s e célra a vegyes házasságok eszközül használnak fel.” A cikket így végzi: „Aztán gondolkozhatnának egy kissé azok a legnagyobb tiszteletre méltó férfiak is, kiknek nejei itt vannak ebben a névsorban — ők maguk pedig a református egyházakban fényes tisztségeket töltenek be . . . !!! Vajjon nem forog itt fenn bizonyos neme az inkompatibilitásnak . . . !? Micsoda fonák dolgok ezek jó urak! ? — A. D. P. L.-nak igaza van, de vajjon az utolsó kath. valásu ref. tanárné volt-e a tiszántuli kerületben az a debreceni tanárné, kit csak pár éve temetett el Wolaffka? * Kezdjük magunkon a gyógyítást. A küszöbön levő zsinat törvényhozás is jó alkalmat ad erre; a mit a konvent előkészítő tanácskozásain ez irányban nem lehetett keresztül vinni, fogjunk kezdet annak keresztülvitelére a zsinaton! Mert valóban egy pár botrányos efajta esetet tudunk. S értesülésünk tulterjed a Királyhágón, sőt még a Dunán is!”

— **Mitrovics Gyula siremlékére** ujonan adakoztak: Szikszay András (Ibrány) 4 kor. Vas János (Vaja) 2 kor. Novák Lajos (Sárospatak) 5 kor. Távolszéki 5 kor. Hutka József esperes ur ivén: Erdélyi András (Lasztóc) 2 kor. Hutka József (Bánóc) 1 kor. Horváth János (Sajó-Ivánka) 1 kor. Vas Mihály ev. ref. lelkész ur ivén: Vas Mihály (Gégény) 2 kor. Szilágyi Bálint (Gégény) 1 kor. Réthy Andor (Alsó-Kálosa) 2 kor. A tiszánánai ev. ref. egyház 10 korona. Az újabb adomány összesen 35 korona, mit köszönettel nyugtázok. Ezzel kapcsolatban ismételtelen kérem úgy azokat, akiknél még gyűjtőivek vannak, mint általában mindazokat, akik a megboldogult nagy embert haló poraiban is megtisztelni kívánják, hogy

* Ilyenről nekünk nincs tudomásunk.

Szerk.

kegyeletes adományait hozzám mielőbb eljuttatni sziveskedjenek. Debrecen, 1904. jan 10. S. Szabó József.

— **Szabó János siremléke.** A múlt évi kimutatás óta néhai Nagytiszteletű Szabó János esperes ur siremlékére adakoztak: Ilyés Endre Balmazújváros 3 kor. Dorogi Lajos esperes Kisujszállás 4 kor. Gyomai ev. ref. egyház: 20 korona. Battonya, 1904. Jan. 6. Böszörményi Béla egyházmegyei pénztárnok.

— **A „Brit és Külföldi Biblia Társulat”-ról.** Igen tisztelt szerkesztőség! „Adjátok meg mindennek, amivel tartoztok,” — e szavakat forgatva elmémben, úgy találok, hogy mi, magyarok, nagyon sokkal tartozunk a „Brit és Külföldi Biblia Társulat”-nak. Hála — tartozásunk lerovását szerénységemmel én is igyekszem elősegíteni. Ugyanekkor a magunk iránti köteleességről sem felelkezem meg. Buzgólkodni óhajtók a „Magyar Biblia és Evangéliumi Iratterjesztő Társaság” megalakulása érdekében. Ilyen szándékkal bátorkodom önöket felkérni a mellékletek kiadására! Megjegyzem, hogy a „Brit és Külföldi Biblia Társulat”-ról szóló közlemény megírásakor a 770 lapra terjedő angol nyelvű évkönyvet és az eddig megjelent német nyelvű iratokot használtam forrásul; — az adatok megbízhatósága tehát kétségtelen. Kéréssem megújítása mellett maradok tisztelettel Karcagon, 1903. dec. 5.

Nádasdy József.

* * *

A „Brit és Külföldi Biblia Társulat” — az egész világ legjelentőségtebb intézménye — 1804. március 7-én alakult abból a célból, hogy Isten igéjét, a maga hamisítatlan mivoltában, terjesztsze az egész világra. Erre vonatkozólag teljesítette is kötelességét emberül. Hittérítők, nyelvtudósok s minden rendű és rangu keresztyének segítségével — a Krisztusba vetett élő hit által — valósággal világot átölelő munkát végzett; fáradságos buzgólkodással s kitartó állhatatossággal óriási tevékenységet fejtett ki; szorgalmasan munkálkodott az emberek földi és mennyei boldogságáért; felvilágosodást, műveltséget, előhaladást, evangéliumi igaz hitet, krisztusi szent szeretetet terjesztett mindenütt. Isten kegyelméből már éppen 100 éve, hogy így teljesíti nemes hivatását. Igazán méltó a figyelemre és érdeklődésre a Társulat életműködése s megérdemli a fáradságot, hogy arról a rengeteg munkásságról, mit állandóan folytat, legalább vázlatosan valamelyes képet alkossunk magunknak. Atérteni világosan az egészet teljesen lehetetlen. Olyan dolog ez, mint a nagy Istennek minden nagy munkája, hogy törpeségünkől kifolyólag nem tudjuk felfogni a maga egészében. Pedig erre már a leghitlenebb ember sem mondhatja, hogy nem igaz valóság. Mert kézzel fogható, — (bár fel nem fogható); — szemmel látható — (bár át nem látható.) Nagyszerűen tükrözi ez az Ur hatalmának roppant dicsőségét! A Szent-Irás fordításáért, nyomtatásáért és terjesztéséért e Társulat évről-évre mindig nagyobb-nagyobb áldozatot hozott. Ugy, hogy a legutóbbi 1902. évben 5 millió 616 ezer korona volt a kiadása. A bevétele pedig csak 5 millió 499 ezer korona. Ráfizetett tehát ez évi működésére 117 ezer koronát. Az az előtti évben pedig 351 ezer koronát. A mi bizony sok egy kicsit. De korlátozni nem lehet a tevékenységet, mert akkor a munkálkodás lényegesen nagy hátrányt

szenvedne. Az áldozatoknak meg is volt az eredménye mindig. A megalakulás óta, 304 millió 200 ezer koronát meghaladó kiadás mellett, 180 millió példányban terjesztette el a Szent-Irást. Csak az 1902. évben 5 millió 47 ezer 792 példányt hozott forgalomba. Körülbelül 800 biblia-terjesztő foglalkozik azzal naponként, hogy az egyes világrészek legfélreesőbb helyeire is eljuttassa a nagy Ur Isten drága Szent Igéjét. A mit aztán mindenütt mesés olesó árért árusítanak el. Ezenkívül még a különféle hittérítő társaságok is, kevés kivétellel, mind a „Brit és Külföldi Biblia Társulat“-tól szerzik be a szükséges biblia példányokat. A londoni biblia-házból — nagy ládába becsomagolva minden héten roppant mennyiségű bibliát indítanak utnak a világ minden részeibe. E főraktár terjesztése naponta több mint 6 ezer kötetre rug! Körülbelül 400 különféle nyelven jelenik meg a Szentírás e Társulat kiadványaiban. S e nyelvek között nagyon sok van olyan, mely az előtt mint irodalmi nyelv nem is létezett. (E társulat készítette az ilyeneknek az első ábc t is!) A kik évekig tanulták a görög, latin, francia vagy angol nyelvet, azok tudhatják, hogy nekik nehéz volna még ezekre a nyelvekre is lefordítani a Szentírás egyetlen lapját is. Ez tehát felvilágosíthat mindenkit arról, hogy mily kitartó szorgalom, állhatatos türelem s erős hit kellett ahoz, a mit e Társulat végbe vitt. Az egész világon alig található ország, mely ne érezte volna már e Társulat működésének áldásos hatását. Nemesak, hogy Európa minden részében vannak ügynökei, levelezői, árusítói és raktárai, hanem egyszersmind tevékeny segédkezet nyújt a föld legtávolibb nemzeteinél működő hittérítő társaságoknak is. Számptalan népnek módot nyújt arra, hogy az Ur Isten magasságos dolgait s kijelentett akaratát saját anyanyelvükön megismerhessék. Iskolák, kórházak, börtönök, javítóintézetek, vasutállomások várótermei, szállodák, vendégfogadók, hadsereg, tengerészet, mind, mind tanubizonyosságai amaz áldásnak, melyben e Társulat működése útján lettek részesekké. A Társulat különféle csapással meglátogatottokról se feledkezik meg; mindig szíven hordozza a szegények, betegek, mindenféle szűkölködők s különösen a vakok igényeit. Vaknak lenni már magában véve is leverő sors, bármily kedvezők legyenek is különben a külső viszonyok. E nehéz állapoton első sorban, némileg, úgy lehet segíteni, ha a vakoknak lehetővé tesszük, hogy magoknak valami uton-módon ismereteket szerezhessenek. Ennélfogva azon ezrekre nézve, kik nem látnak, kibeszélhetetlen vigasz az, hogy ujj-hegyök segítségével olvashatják a domborodott betűjű Bibliát. E Társulat ilyen bibliát és biblia-részt már körülbelül 30 különböző nyelven hozott forgalomba. A különféle események, politikai és társadalmi mozgalmak, kivándorlások, kiállítások, háborúk, tűzvészek, árvizek, stb. szintén mind megannyi alkalom gyanánt szolgálnak arra, hogy az Isten Igéje, rendkívüli erőmegfeszítéssel s áldozatok árán a nép kezébe jusson. A „Brit és külföldi Biblia Társulat“ nem csak londoni, oxfordi és cambridgei nyomdáiban nyomatja a Szent Irást, hanem ezeken kívül Párisban, Brüsszelben, Berlinben, Kölnben, Lipcsében, Bécsben, Budapesten, Konstantinápolyban, Beyrutban, Bombayban, Allahabadban, Madrasban, Kalkuttában, Sanghaiban, Fokvárosban, Sidneyben és működésének más központjain. A társulatnak legközelebb, 1903. elején, összesen

2703 tagja volt, ezek közül 239 tisztviselő, 1553 egy éves tag s 911 a társulati ügyek intézésében résztvevő tag. (A tiszteletbeli tagok között ott van Szász Károly dunamelléki ev. ref. püspök is; a tisztviselők között pedig egy 48-diki szabadsághős: Dr. Duka Tivadar.) Abból az alkalomból, hogy 100-ik évbe lép e Társaság, 1904-ben nagyszerű ünnepélyek lesznek az egész világon mindenütt. 1904. március 6 án mindenütt alkalmi isten-tiszteletet tartanak az Evangyéliom hivei Magyarországon is minden egyházban: 1904. március 7-én Londonban az „Arbert-Hall“-ban nagy összejövetel lesz. Azután, ugyancsak Londonban, március 7-től 12-ig különféle ünnepélyek lesznek; 12-től 19-ig pedig a vidéki nagyobb városokban; március 20-tól pedig május 1-ig a körüllevő országokban ugyanilyen dolgok. Az ünnepélyek rendezésén kívül tervbe van véve egy százados alap létesítése is, ami közadakozásból jönne össze s arra szolgálna, hogy a Társulat legalább 100 újabb bibliaterjesztő férfi, s 100 bibliaterjesztő nőt alkalmazhatna, továbbá új fordításokat eszközölhetne, a már elkezdett fordításokat kibővítené s teljessé tené, a vakok számára, a szentírásból újabb részleteket hozna forgalomba: a Társulat történetét s a különböző bibliafordítások történetét kiadná stb. Ezek után már némi fogalmat alkothatunk magunknak ugy a Társulatról, mint annak emberi erőt meghaladó működéséről. Ne feledjük el meggondolni azt se, hogy e Társulat áldozatokkal járó tevékenységéből mostanában nekünk magyaroknak jutott ki leginkább. Mert 1832. óta — tehát már több mint 70 esztendeje — Isten jóvoltából mindig innen kaphattunk bibliát. E Társulat nyomatta azt nekünk s e Társulat emberei terjesztették nálunk. Feltűnés nélkül, de buzgón folyt a munka. Dacára annak, hogy részünkről vajmi kevés támogatásban részesült. Nagy szégyen ez mi reánk, hogy ilyenek vagyunk! . . . Ne legyen igy tovább! . . . Külföldi testvéreinktől vegyük át a terhet, ugy a biblia, mint az evangyéliumi iratok nyomtatására és terjesztésére nézve álljunk talpra magunk. Az Isten velünk lesz! . . . Az 1904. év március 7-én tehát, mikor a „Brit és Külföldi Biblia Társulat“ 100 éves fennállása emlékére ország-világszerte ünnepélyek lesznek, alakítsuk meg a „Magyar Biblia és Evangyéliomi Irat-Terjesztő Társaságot“-ot! . . . Ilyen címen, ilyen célból van is már egy Alap s működik is már néhány év óta. A „Bethánia Egylet“ is kezdett már ilyen irányu munkálkodást. Tehát nincs, ami útját állja annak az eszmének, mert itt az ideje! — hogy megalakuljon a „Magyar Biblia és Evangyéliomi Iratterjesztő Társaság!“ . . . Csak a mi hitetlenségünk, kishitűségünk vagy gyávaságunk lehet az akadály!! . . .

Magyar Keresztényen.

Tartalomjegyzék: Mozgalmak a biblia vasárnapja érdekében. Balogh Ferencz. — „Követeljük!“ Öry Tamás. — Közéletünk: Egyetemi ügyek. gróf Dégenfeld József, Kiss Áron. — Protestantismus és socialismus. — Ébredés — körülöttünk! Szabó Jenő. — Irodalom. — Külföld: A poroszországi evangélikusok egyetemes zsinata. V-n. Különfélék.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Kongrua-hirdetés.

A vallás- és közoktatásügyi ministerium 99907—1903. sz. a. kelt utalványozási jegyzéke szerint 1904. év első felére a következő egyházak lelkészei részére van fizetéskiegészítés utalványozva, ugymint:

Abádszalók 275 k 85 f, Adorján 428 k 16 f, Ajak 560 k 68 f, Albis 211 k 32 f, Amac, 333 k 44 f, Anacs 366 k 26 f, Angyalos 285 k 88 f, Ant 96 k 24 f, Apa 222 k 92 f, Apagy 351 k 48 f, Apátkeresztur 556 k 31 f, Aranyosmedgyes 151 k 77 f, Arpád 77 k 08 f, Asztély 251 k 81 f, Atya 288 k 61 f, Bábony 230 k 10 f, Bácsaranyos 408 k 92 f, Badaló 83 k 88 f, Bajj 135 k 17 f, Báka 387 k 40 f, Balazsér 490 k 71 f, Balsa 60 k 74 f, Bályok 168 k 21 f, Bánfalva (Gádoros) 352 k 90 f, Barkaszó 38 k 52 f, Batiz 397 k 47 f, Bátor 111 k 28 f, Bélerind 348 k 72 f, Belényesujlak 253 k 85 f, Bene 383 k 35 f, Benk 407 k 09 f, Bere 403 k 93 f, Beregújfalva 95 k 74 f, Beregszászvégárdó 361 k 19 f, Berencs 65 k 54 f, Berettyószentmárton 350 k 46 f, Besenyő 392 k 76 f, Beszterecz 482 k 63 f, Bezdéd 316 k 03 f, Biharfélegyháza 207 k 94 f, Bilke 554 k 57 f, Bogát 248 k 67 f, Bogy szló 116 k 95 f, Borossebes 287 k 67 f, Borzova 539 k 69 f, Borzova 417 k 45 f, Bökény 456 k 65 f, Bucsú 359 k 45 f, Cégénydányád 425 k 35 f, Csaholec 225 k 34 f, Csaroda 90 k 48 f, Császló 430 k 11 f, Csatár 157 k 81 f, Cséce 457 k 33 f, Csenger 159 k 89 f, Csengerbagos 284 k 04 f, Csengerújfalva 282 k 52 f, Csepe 436 k 60 f, Cserepeskenéz 431 k 88 f, Csermő 363 k 05 f, Csetfalva 342 k 07 f, Csokaj 247 k 30 f, Csomaköz 176 k 03 f, Csonkapapi 141 k 73 f, Csorvás 274 k 27 f, Dabolec 328 k 24 f, Danesháza 176 k 84 f, Dara 264 k 82 f, Darnó 436 k 18 f, Daróc 122 k 41 f, Déda 335 k 85 f, Demeeser 298 k 57 f, Dengeleg 416 k 35 f, Dobra 107 k 52 f, Dolha 336 k 45 f, Domahida 449 k 22 f, Egri 359 k 65 f, Elesd 145 k 13 f, Encenes 202 k 75 f, Eperjeske 360 k 46 f, Eradony 304 k 07 f, Erendréd 129 k 98 f, Erkeserü 189 k 45 f, Erkörtvélyes 277 k 52 f, Erolasz 387 k 33 f, Értaresa 389 k 73 f, Erdőgyarak 72 k 77 f, Fábriánháza 177 k 33 f, Fancsika 403 k 03 f, Feketeadó 308 k 99 f, Feketetót 316 k 78 f, Feketepatak 242 k 34 f, Felsőábrány 423 k 11 f, Felsőjózsa 69 k 05 f, Fenes 92 k 45 f, (batizi térítményhátraléka 44 k 55 f, levonása után) Fényeslitke 109 k 86 f, Fertősalmás 206 k 81 f, Forgolány 414 k 67 f, Fornos 278 k 54 f, Fugyi 317 k 37 f, Fugyivásárhely 276 k 73 f, Füledd 213 k 05 f, Fülöp 309 k 83 f, Fülöpdaróc 417 k 11 f, Gáborján 149 k 07 f, Gacsály 213 k 23 f, Gálospetri 326 k 20 f, Garbolc 494 k 90 f, Gebe 348 k 95 f, Géberjén 415 k 36 f, Geese 520 k 05 f, Gelénes 154 k 64 f, Gemzse 379 k 50 f, Gencs 331 k 46 f, Géres 221 k 90 f, Geszteréd 328 k 76 f, Gödényháza 430 k 93 f, Gulács 119 k 14 f, (ebből 34 k 57 f, mult évi) Gut 202 k 02 f, Gyorok 217 k 37 f, Győrtelek 227 k 37 f, Gyula 195 k 06 f, Gyulaháza 102 k 96 f, Gyulaj 217 k 35 f, Gyulavári 79 k 05 f, Gyüre 380 k 89 f, Hajdudorog 339 k 40 f, Halábor 433 k 43 f, Halmi 284 k 33 f, Harangláb 318 k 36 f, Hk.-kovácsi 303 k 46 f, Hk.-pályi 229 k, Hk.-száldobágy 319 k 25 f, Hk.-szentimre 64 k 56 f, Hk.-szentmiklós 97 k 80 f, Hk.-ujlak 242 k

25 f, Hermánszeg 294 k 17 f, Hertelendyfalva 304 k 28 f, Heteny 138 k 40 f, Hirip 208 k 94 f, Hodász 365 k 74 f, Homok 474 k 37 f, Hosszmező 186 k 90 f, Ibrony 295 k 87 f, Ilk 382 k 61 f, Iriny 448 k 64 f, Istvándi 286 k 44 f, Izsnyéte 83 k 31 f, Jánd 149 k 83 f, Járm 363 k 63 f, Kajdanó 484 k 68 f, Kakszentmárton 299 k 98 f, Kállósemjén 416 k 85 f, Kaplony 414 k 56 f, Kántorjánosi 104 k 32 f, Kanyár 125 k, Karász 274 k 16 f, Kék 312 k 11 f, Kékese 291 k 37 f, Keér 226 k 60 f, Keérszemjén 379 k 06 f, Kétz 408 k 22 f, Kigyós 118 k 19 f, Kisbégány 236 k 17 f, Kishodos 382 k 77 f, Kisjenő 321 k 38 f, Kiskereki 96 k 03 f, Kiskoles 179 k 91 f, Kisléta 316 k 24 f, Kislónya 228 k 63 f, Kismajtény 204 k 72 f, Kismarja 163 k 23 f, Kismamény 281 k 66 f, Kispaleske 475 k 55 f, Kiszántó 333 k 03 f, Kiszekeres 346 k 66 f, Kisvarsány 245 k 80 f, Klopódia 212 k 10 f, Kóly 338 k 19 f, Komlódtótfalu 364 k 83 f, Komoró 418 k 16 f, Korpócsapáti 495 k 51 f, Kótaj 267 k 99 f, Köbölkut 298 k 48 f, Kömörő 302 k 14 f, Körösszegapáti 247 k 61 f, Kőszegremete 218 k 24 f, Kunágota 64 k 25 f, Királydaróc 392 k 33 f, Kunesorba 1903-ról 193 k 68 f, 1904. évi 1. f. évi 446 k 87 f, együtt 640 k 55 f, Laskod 288 k 27 f, Lázári 285 k 84 f, Less 498 k 82 f, Lippa 331 k 70 f, Lorántháza 263 k 72 f, Lovópetri 393 k 51 f, Magosliget 423 k 39 f, Magyarhomorog 5 k 48 f, Magyarakakucs 371 k 83 f, Majtis 367 k 10 f, Makkosjánosi 349 k 32 f, Mánd 471 k 29 f, Mándok 295 k 36 f, Márokpapi 359 k 72 f, Mártonfalva 467 k 35 f, Matolcs 324 k 94 f, Méhtelek 382 k 95 f, Mérk 287 k 78 f, Mezőtelegd 299 k 33 f, Mezőtelki 266 k 08 f, Mezővári 170 k 93 f, Micske 320 k 71 f, Mihálydi 250 k 49 f, Mikola 109 k 99 f, Milota 268 k 94 f, Misztótfalu 341 k 90 f, Mogyorós 361 k 55 f, Monostorpályi 112 k 45 f, Munkács 66 k 98 f, Nábrád 261 k 23 f, Nyagy 255 k 17 f, Nyagybégány 397 k 69 f, Nyagydobos 236 k 30 f, Nyagyéc 374 k 75 f, Nyagyhodos 440 k 86 f, Nyagykócs 286 k 03 f, Nyagyujlak 292 k 54 f, Nyagyuzsaj 236 k 48 f, Nyagyszántó 279 k 77 f, Nyagyszekeres 361 k 40 f, Nyagtarna 426 k 66 f, Nyagyvarsány 318 k 27 f, Nevetlenfalva 320 k 70 f, Nyiracsád 475 k 27 f, Nyirbogdány 362 k 88 f, Nyirmada 218 k 73 f, Nyirmedgyes 53 k 80 f, Nyüved 243 k 29 f, Ofehértó 315 k 25 f, Opályi 396 k 52 f, Ombod 157 k 36 f, Oros 390 k 42 f, Ottomány 117 k 16 f, Ovári 98 k 37 f, Eör 304 k 24 f, Mezőladány 423 k 76 f, Örvénd 221 k 23 f, Pankota 216 k 68 f, Panyola 52 k 53 f, Pap 368 k 03 f, Papos 504 k 31 f, Parasznya 503 k 10 f, Patóháza 381 k 53 f, Pelbárhida 347 k 40 f, Penyige 389 k 24 f, Petneháza 528 k 12 f, Péterfalva 452 k 10 f, Péterszeg 86 k 97 f, Pettyén 332 k 87 f, Pirice 375 k 65 f, Piskolt 244 k 01 f, Poklostelek 240 k 47 f, Pósalaka 374 k 77 f, Pusztadaróc 429 k 84 f, Pusztatold 246 k 81 f, Pusztajlak 389 k 99 f, Raád 426 k 15 f, Rafajnaufalu 122 k 67 f, Rákóci 469 k 34 f, Ramocsaháza 407 k 64 f, Rápolc

443 k, Remete 372 k 12 f, Resicabánya 445 k 06 f, Ricse 385 k 89 f, Rohod a képesítés igazolása után lesz folyósítva. Salánk 1903. évi 14 k 89 f, 1904. évi 64 k 89 f, együtt 79 k 78 f, Békéssámson 453 k 33 f, Saáp 35 k 50 f, Sáránd 180 k 96 f, Sarkadkeresztur 243 k 90 f, Sárközujlak 511 k 24 f, Sárosoroszi 343 k 72 f, Sényő 409 k 83 f, Sima 383 k 24 f, Sítér 48 k 16 f, Som 101 k 47 f, Sonkolyos 419 k 42 f, Surány 1903. évi 192 k 66 f, 1904. évi 432 k 07 f. Ebből a zápszonyi térítmény 25 k 02 f, Kiadatik tehát 599 k 71 f, Szabolcs 321 k 31 f, Szakál 349 k 55 f, Szamosbeecs 295 k 90 f, Szamosdob 236 k 61 f, Szamoskóród 462 k 06 f, Szamosujlak 373 k 48 f, Szaniszló 362 k 72 f, Szárazberek 290 k 50 f, Székely 350 k 13 f, Szemlak 197 k 92 f, Szentjános 108 k 59 f, Szentjobb 342 k 23 f, Szentleányfalva 278 k 18 f, Kr.-Szentmiklós 465 k 43 f, Széplak 373 k 54 f, Szerep 90 k 44 f, Szkulya 373 k 59 f, Tákos 288 k 87 f, Tamásváralja 331 k 92 f, Tamásda 267 k 22 f, Thass 360 70 f, Tatárfalva 393 k 47 f, Técső 11 k 07 f, Tekeháza 385 k 65 f, Tiszaadony

155 k 62 f, Tiszabecs 48 k 56 f, Tiszaeszlár mult évi 23 k 59 f, 1904. évi 120 k 63 f, együtt 144 k 22 f, Tiszakeresztur 460 k 70 f, Tiszakóród 257 k 59 f, Tizsakürt 18 k 17 f, Tiszalök 156 k 25 f, Tiszapolgár 198 k 72 f, Tiszaszalka 154 k 76 f, Tiszaugh 182 k 20 f, Tiszaujhely 509 k 40 f, Tiszaujlak 339 k 40 f, Tiszavid 192 k 95 f, Tisztaberek 409 k 59 f, Tivadar (Bereg m.) 438 k 57 f, Tornyospálca 239 k 41 f, Tóti 379 k 76 f, Tunyog 224 k 51 f, Turterebes 338 k 59 f, Tura 182 k 76 f, Thuzsér 326 k 81 f, Tiszaszentmárton 320 k 15 f, Udvari 354 k 09 f, Ujfehértó 117 k 20 f, Ujléta 295 k 77 f, Uszka 376 k 43 f, Vaja 221 k 93 f, Vajda 118 k 37 f, Vámfalu 252 k 84 f, Vámosatya 131 k 51 f, Vámosoroszi 239 k 91 f, Vánosod 181 k 56 f, Vasmegyer 313 k 81 f, Vedresábrány 542 k 23 f, Venesellő 170 k 85 f, Verbőc 360 k 99 f, Vetés 189 k 37 f, Visk mult évi 3 k 25 f; 1904-ről 51 k 62 f, együtt 54 k 87 f, Vitka 171 k, Zsadány 108 k 20 f, Zsáka 20 k 35 f, Zsarolyán 548 k 06 f.

Pályázat.

A debreceni ev. ref. jogakadémián egyik rendes tanszékre pályázat hirdettetik. A betöltendő tanszék tárgyai: *a magyar magánjog, osztrák magánjog, a telekkönyvi rendtartás.* A tanszékek később bekövetkező rendezése alkalmából *a bányajog is.* A magyar magánjog mindkét félévben 5, az osztrák magánjog az első félévben heti 6 órán adandó elő. A két félévben tartott előadások heti óra számának a special collegiumokkal együtt félévenként legalább 10-et kell kitennie.

Megkivántatik: a jogtudományi doktoratus, továbbá az egyetemi magántanári képesítés *a magyar magánjogból,* vagy amennyiben ezen utóbbi képesítés hiányoznék, annak megszerzése a megválasztástól számított 2 év alatt kötelező.

Csak ev. ref. vallásu pályázónak folyamodványa vétetik figyelembe.

A megválasztandó tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja lesz s hivatalát az 1904. évi szeptember hó elején szaktudománya körébe vágó székfoglaló értekezés megtartásával foglalja el.

Javadalmazás: rendes tanári fizetés évenként 4000 korona, öt évenként öt ízben 200 korona korpótlék és 800 korona lakáspénz.

Szabályaink értelmében a közvetlenül megelőzőleg megszákítás nélkül rendes tanári minőségben máshol eltöltött szolgálati idő a korpótlék jogosultság szempontjából beszámíttatik.

Az 1897. évi 183. sz. alatt kelt egyházkerületi határozat értelmében a korpótléknak 200 koronáról 400 koronára való felemelése kilátásba van helyezve.

A mennyiben a tanszékre olyan egyén választatnék meg, aki a teljes qualificatiót, nevezetesen az egyetemi magán tanári képesítést

még meg nem szerezte: az 1897. évi 183. sz. egyházkerületi végzés értelmében mindaddig, míg a teljes képesítés megszerzését be nem igazolja, 3000 korona alapfizetést s 800 korona lakáspénzt élvezhet.

A pályázati kérvények keresztlevéllel, életrajzi vázlattal, a védkötelezettség teljesítését s az egészségi állapotot igazoló bizonyítvánnyal, a képesítést feltüntető okmányokkal, esetleg az eddigi alkalmaztatásról szóló bizonyítvánnyal és az irodalmi működést feltüntető iratokkal felszerelve a tiszántuli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához Debrecenbe, az 1904. év március 20-ig — és pedig hivatalban levőké felettes hatóságok útján — adandók be.

Debrecen, 1904. január hó 11.

Kiss Aron
püspök.

Pályázat.

A debreceni ev. ref. kollégium főgymnasiumában a matematika és physika, vagy rajzoló-geometria tanításával összekötött rendes tanári állásra pályázat hirdettetik. Pályázhatnak olyan ev. ref. vallásu egyének, kiknek a physika-matematikából középiskolai tanári képesítésük van.

A tanszék évi javadalmazása 2400 korona alapfizetés, 800 korona lakbér, 5 évenként, 5 ízben emelkedő 200 kor. korpótlék, melyre nézve a más tanintézeteknél rendes tanári minőségben töltött évek beszámíttatnak, azonban az alapfizetés 1897. évi 183. sz. egyh.-ker. végzésnek a fizetési fokozatokra vonatkozó rendelkezései értelmében 2800, 3200, 3600 koronára, végül pedig az ötödéves korpótlék 400 koronára emelkedhetik.

A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre és eddigi szolgálatukra s egészségi állapotukra vonatkozó okmányokkal felszerelt kérvényeiket március 20-ig, a tiszántuli ev. ref. egyh.-ker. püspöki hivatalához adják be. A megválasztott tanár tanszékét székfoglaló értekezés tartásával 1904. szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Debrecen, 1904. január 11.

Kiss Áron
püspök.

Pályásat

a debreceni ev. ref. főiskolai tanítóképző-intézetben betöltendő rendes tanári állomásra.

Ezen tanszék tárgyai ezidőszert a földrajz és természetrajz a megállapított beosztás és óratervezés szerint, azzal a fenntartással, hogy a fennforgó szükség szerint ezekhez, vagy ezek valamelyike helyébe más rokon tárgy is tehető. A heti órák összes száma 20-ig terjedhet.

A tanszék javadalmá 2400 korona alapfizetés, 800 kor. lakásbér illetmény, öt évenként 200 k.-val növekedő korpótlék 5 ízben, melyre nézve a más intézetnél rendes tanári minőségben eltöltött évek beszámíthatnak; az alapfizetés idővel, a fennálló fokozatok szerint 2800, 3200 és 3600 k-ra emelkedhetik; végül

az 1897. évi 183. sz. egyházkerületi végzés teljes végrehajtása esetén a 200 k. ötödéves korpótlék 400 k-ra emelkedik.

A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

E tanszékre ev. ref. vallásuk pályázhatnak, akiknek a földrajzból és természetrajzból középiskolai tanári képesítésök van.

A pályázati kérvények keresztlevelemmel a végzett tanulmányokat és tanári képesítést igazoló okmányokkal, szolgálati és egészségi bizonyítványokkal felszerelve 1904. márc. hó 20. napjáig a tiszántuli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adandók be.

A megválasztott tanár hivatalát az 1904. 5. iskolai év kezdetén a fennálló rendtartás szerint székfoglaló és értekezés tartásával foglalja el.

Debrecen, 1904. január hó 11.

Kiss Áron
püspök.

A tanuló ifjuságnak felette alkalmas **egyetlen magyar nyelvű** protestáns imakönyv a serdülő ifjuság számára. **Horváthné Ferenczy Ida**

„Fehér Liliom”
imakönyv a protestáns ifjuság számára. **Kun Bertalan** ev. ref. püspök ur ő méltósága rendkívül meleg hangú ajánlásával. Ára egyszerű kötésben 1 korona, diszes, gazdagon aranyozott vaszonkötésben tokkal 2 k. 50 f. diszes bőrkötésben aranyfűzővel és dobozzal 3 k. 50 f. Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a kiadónál: **Vadász M.** könyvkereskedőnél **Miskolcon**, aki az összeg előzetes beküldése esetén portómentesen küldi.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító cég.

Hízen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermekruhakkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytisztelendő lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve ne mulasztják el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat meglátogatni.

Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szolidaritásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt sajnó soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi föl.

A cég létörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hízen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmükbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály.

ALAPÍTÓTOTT: 1845-BEN.